

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXVI

Нови Сад, јул–август 2014

Књига 74

Број 7–8

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Момчило Грубач

Шта је неуставно у новом Законику
о кривичном поступку / 411

РАСПРАВЕ

Игор Гаврић

Субјекти уговора о доживотном
издржавању / 431

ЕСЕЈИ

Др Жељко Фајфрић

Адвокат у књижевним делима Јаше
Томића / 448

ПРАВНИ АФОРИЗМИ

Мирослав Здјелар

Правни афоризми / 457

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 458

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.*

CONTENTS

ARTICLES

Momčilo Grubač Ph. D. What Is Unconstitutional in the New Law
on Criminal Procedure / 411

DISCUSSIONS

Igor Gavrić Parties to the Life Care Contract / 431

ESSAYS

Željko Fajfrić Ph. D. Attorney at law in the Writing of Jasa
Tomic / 448

LEGAL APHORISMS

Miroslav Zdjelar Legal Aphorisms / 457

NOTICES

From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 458

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Ђурић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Бојић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веџ, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXVI

Нови Сад, јул–август 2014

Књига 74

Број 7–8

Ч Л А Н Ц И

UDC 343.1 (497.11)

Проф. др Момчило Грубач,
Правни факултет универзитета Унион у Београду

ШТА ЈЕ НЕУСТАВНО У НОВОМ ЗАКОНИКУ О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ*

САЖЕТАК: Према уводним напоменама аутора, циљ овога рада је да отвори расправу о уставности појединих одредаба новог ЗКП Србије који је донет пре скоро три године (2011). Пет досадашњих измена и допуна тога Законика и бројне стручне расправе које су до сада о њему вођене нису, осим у једном случају, покретале то важно питање. Ауторова анализа указује да најмање 27 одредаба Законика нису у сагласности са Уставом Републике Србије и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. То су одредбе чл. 5. ст. 2, чл. 8, чл. 296, чл. 297, чл. 331, чл. 133, чл. 140, чл. 157. ст. 1, чл. 251, чл. 286. ст. 3, чл. 357. ст. 3, чл. 300. ст. 2, чл. 300. ст. 4, чл. 300. ст. 6, чл. 300. ст. 7, чл. 363. т. 5, чл. 366, чл. 390. ст. 5, чл. 350. ст. 1, чл. 395. ст. 4, чл. 376. ст. 2, чл. 406, чл. 443. ст. 2, чл. 506. ст. 3, чл. 506. ст. 4, чл. 507. ст. 2. и чл. 608. Законика о кривичном поступку. Уз сваку оспорену одредбу аутор је дао кратко образложење.

Кључне речи: Устав, Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода, Законик о кривичном поступку, право на правичан поступак, право одбране окривљеног, право на жалбу, право окривљеног на ћутање, кривично гоњење, отварање истраге, саслушање окривљеног, испитивање сведока и вештака, ноћно претресање, надзор телефонских комуникација, суђење у одсуству окривљеног, преклузија доказа одбране, лажни исказ сведока.

* Рад примљен: 22. 8. 2014. године.

Увод

Законик о кривичном поступку, донет септембра 2011. године, почео је да се редовно примењује тек од 1. октобра 2013. године.¹ До тада је тај Законик три пута мењан: први пут, да би се отклониле неке непрецизности везане за предмете у којима поступају јавна тужилаштва посебне надлежности (*Службени гласник РС*, 101/2011); други пут, да би се у скраћеном поступку за нека кривична дела омогућила замена адвоката адвокатским приправником, а истовремено укинула одредба да у поступку за кривична дела за која је прописан затвор од десет година или тежа казна адвокат може бити само онај који има најмање пет година адвокатске праксе или је толико времена био судија, јавни тужилац или заменик јавног тужиоца, и да би се вратила грешком испуштена одредба о одређивању или укидању притвору после изрицања првостепене пресуде – чл. 425а (*Службени гласник РС*, 32/2013) и трећи пут, да би се искључила могућност да се као сведок сарадник ангажује лице осуђено на казну затвора од четрдесет година, а не само организатор криминалне организације (*Службени гласник РС*, 45/2013). Била је планирана и четврта измена, најрадикалнија и најобимнија, да би се одустало од неких решења за која је накнадно оцењено да су неприхватљива (нпр. потпуно укидање принципа материјалне истине и судске одговорности за утврђено чињенично стање, повратак ванредног правног лека за испитивање законитости правноснажне пресуде и др.), али она није спроведена до краја, иако је био сачињен обиман Нацрт Закона о изменама и допунама ЗКП (од 16. новембра 2012) и обављена широка јавна расправа о њему. Из непознатих разлога та измена није реализована, тако да је Законик почео да се примењује са једним бројем недостатака на које је још у поступку његовог доношења указивала стручна јавност, а касније и надлежно министарство. После почетка опште примене (1. октобар 2013) Законик је мењан још једном (*Службени гласник РС*, 55/2014), после одлуке Уставног суда којом је утврђено да је једна његова одредба (чл. 286) неуставна.² Сваким пажљивијим читањем Законика стиче се уверење да треба очекивати његове даље бројне измене и допуне.

Досадашње измене и допуне Законика и стручне расправе које су до сада о Законнику вођене нису, осим у једном случају, покренуле основно и најважније питање: да ли су његове одредбе у складу са Уставом Републике Србије и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Овај рад има циљ да отвори расправу о том питању. У њему ћемо

¹ До тада се примењивао само у кривичним поступцима за организовани криминал и ратне злочине који су у надлежности посебног одељења београдског Вишег суда, односно Вишег јавног тужилаштва.

² Прилика је искоришћена да се отклоне и неки други пропусти, од којих је најзначајнија интервенција у чл. 197. који је допуњен забраном посећивања одређених места.

навести 27 одредаба новог Законика које, према нашем мишљењу, изазивају сумњу са гледишта уставности, па би због тога требало да буду предмет испитивања и оцене надлежних органа. У тексту који следи ми тврдимо да су наведене одредбе Законика неуставне, али треба имати у виду да је та тврдња релативна и условна, јер се неуставност утврђује само одлуком Уставног суда после законом спроведеног поступка.³

Неуставности у Законику о кривичном поступку, према нашем мишљењу, су следеће:

1. Против аката којима се започиње кривично гоњење (чл. 5. ст. 2. ЗКП) и наредбе о отварању истраге (чл. 296. ст. 1. ЗКП) није предвиђен правни лек, односно судска заштита

а) Према одредби чл. 5. ст. 2. „Кривично гоњење започиње: 1) првом радњом јавног тужиоца, или овлашћених службених лица полиције на основу захтева јавног тужиоца, предузетом у складу са овим закоником ради провере основа сумње да је учињено кривично дело или да је одређено лице учинило кривично дело; 2) подношењем приватне тужбе.”

б) Истрага се покреће наредбом надлежног јавног тужиоца (чл. 296. ст. 1), дакле одлуком против које Законик не предвиђа могућност употребе правног лека.

Наведене одредбе о почетку кривичног гоњења и покретању истраге проблематичне су са гледишта сагласности са Уставом. Према тим одредбама, осумњичени грађанин према коме је предузето кривично гоњење, па чак и кад је према њему покренута истрага коју законодавац третира делом кривичног поступка, нема никакво правно средство за одбрану од арбитрарног поступка јавног тужиоца. Ни једно, ни друго није у складу са уставним начелом владавине права, нити са чл. 36. ст. 2. Устава према коме свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке о његовом праву, обавези или на законом заснованом интересу. Нема никакве сумње да се у случају предузимања кривичног гоњења по чл. 5. ст. 2, још мање у случају покретања истраге по чл. 7. т. 1. и чл. 296, ради о актима државних органа којима се установљава обавеза осумњиченог да

³ Треба још напоменути да смо у овој анализи имали у виду и Одлуку Уставног суда Хрватске од 19. јула 2012. којом су делимично или у целини укинуте 43 одредбе новог хрватског Закона о казненом поступку из 2008. године који је, као и наш Законик, увео тужилачку истрагу и друге установе адверсаторног кривичног поступка. Како је служио као узор приређивачима нашег Законика из 2011. године, неки његови недостаци постали су заједнички за оба акта. После Одлуке Уставног суда у Хрватској су извршене обимне и значајне измене ЗКП (*Народне новине*, 56/2013. и 145/2013) којима је основни циљ био да се отклоне уочене неуставности и несагласности са Европском конвенцијом о људским правима.

трпи кривични поступак и дира у његово право и интерес да живи у миру и сигурности. У случају отварања истраге, тај акт је у форми наредбе против које жалба није дозвољена, а у случају из чл. 5. ст. 2. никаква одлука формално не постоји, али постоји у материјалном смислу и изражава се у радњи јавног тужиоца коју, он сам или посредством полиције, предузима да би утврдио да ли постоје основи сумње да је учињено кривично дело и да ли је одређено лице учинило кривично дело.⁴

2. Поука о правима окривљеног (чл. 8) није довољна гаранција за остваривање права на одбрану (чл. 33. ст. 2. Устава РС)

Да би остварио право на одбрану из чл. 33. ст. 2. Устава окривљени мора да зна која појединачна права чине опште право одбране. Да би то сазнао, он се мора о томе поучити од стране органа гоњења. У чл. 8. Законик предвиђа *поуку о правима* која садржи две веома уопштене одредбе: (1) Орган поступка је дужан да у складу са одредбама овог законика поучи окривљеног или другог учесника у поступку о правима која му припадају; и (2) Ако би окривљени или други учесник у поступку услед незнања могао да пропусти неку радњу или не искористи своја права, орган поступка је дужан да га упозори на последице пропуштања.

Те одредбе нису довољна и сигурна гаранција да ће окривљени заиста бити тачно и потпуно информисан о правима која му у кривичном поступку припадају. Није довољна ни нешто конкретнија одредба чл. 68. ст. 2. према којој је орган поступка дужан да пре првог саслушања поучи окривљеног, односно ухапшеног о појединим, не свим, правима која му припадају у поступку. Тако, на пример, орган поступка није дужан да окривљеног поучи о праву да се може служити својим језиком, да има увид у списе итд. (а кад је у питању ухапшени, да има право да захтева да се о хапшењу обавесте њему блиска лица и право на лекарски преглед итд.). Поред тога, одредба чл. 68. ст. 2. поуку о правима веже за прво саслушање окривљеног које у претходном поступку није предвиђено као обавезно, а ако га јавни тужилац и планира може га оставити за сам крај истраге. Из тога излази да окривљени у читавом претходном поступку може остати без икакве поуке о правима. Према једној директиви ЕУ⁵ та поука мора бити у писаној форми, преведена на језик којим се служи, мора бити конкретна, садржати читав каталог права која окривљеном припадају и мора му бити уручена.

⁴ Детаљније о томе, М. Грубач, Отварање истраге према новом Законнику о кривичном поступку Србије, *Правни записи*, /2014.

⁵ Види: З. Ђурђевић, „Осврт на резултате рада радне скупине министарства правосудја за усклађивање Закона о казненом поступку с Уставом Републике Хрватске”, *Хрватски љештојис за казнено право и праксу*, 1/2013, 60.

3. Осумњичени се о почетку кривичног гоњење не обавештава, а о отварању истраге тек уз позив за предузимање прве доказне радње којој има право да присуствује (чл. 297. ст. 1)

О предузимању радњи које представљају почетак кривичног гоњења (чл. 5. ст. 2) осумњичени се не обавештава, а посебно ни о отварању истраге, већ му се наредба о њеном спровођењу доставља заједно са позивом односно обавештењем о првој доказној радњи којој има право да присуствује (чл. 297. ст. 1), што, из тактичких разлога или позивом на овлашћење да у неким случајевима сведоке може испитивати и без позивања осумњиченог и његовог браниоца (чл. 300. ст. 2), јавни тужилац може оставити и за сам крај истраге. Ово је супротно Европској конвенцији о људским правима и Уставу Републике Србије јер према конвенцијском праву и пракси Европског суда свака радња државних органа која имплицира да је неко учинио кривично дело, као и службени акт у том смислу, сматра се оптужбом, а у случају оптужбе грађанин има право да *без одлагања* буде детаљно обавештен о њеној природи и разлозима подизања (чл. 6. ст. 3а ЕКЉП и чл. 33. ст. 1. Устава РС). Укидање права на благовремено обавештавање о кривичном гоњењу или покретању истраге отвара могућност за вођење тајних истрага у чијем току су искључена или ограничена и друга минимална права одбране осумњиченог (право на личну одбрану, право да испитује сведоке оптужбе, право на увид у списе итд.). Нека ограничења у случају најтежих кривичних дела у претходном поступку била би могућа, али не толико широко и паушално како је предвиђено у Законику. Да апсурд буде већи, кривични прогон може бити тајан само за осумњиченог, а не и за медије који су „изборили право” да илегално стичу информације о претходном кривичном поступку из полицијских извора и да их некажњено објављују.

4. Саслушање осумњиченог није услов за отварање истраге и подизање оптужнице

Законик не садржи одредбе о саслушању осумњиченог у истрази, нити саслушањем условљава отварање истраге, односно подизање оптужнице, као што је то чинио ЗКП из 2001. године.⁶ Јавни тужилац који у истрази предузима доказне радње *може* осумњиченог саслушати у предистражном поступку (чл. 289), или после отварања истраге, у време кад

⁶ Према чл. 243. ст. 2. тог Законика истражни судија је био дужан да пре доношења решења о спровођењу истраге саслуша осумњиченог, осим у случају опасности од одлагања, а према чл. 244. ст. 2. саслушање осумњиченог је било један од услова за подизање оптужнице без вођења истраге (непосредна оптужница).

оцени да је то целисходно. Он пре саслушања може изводити све друге доказне радње, па и оне којима осумњичени има право да присуствује (испитивање сведока и вештака), остављајући саслушање за крај истраге. И више од тога, у Законнику није уопште предвиђена обавеза јавног тужиоца да осумњиченог саслуша пре подизања оптужнице.⁷ Према одредби чл. 331. ст. 5. подизање непосредне оптужнице није условљено саслушањем осумњиченог. Наравно, јавни тужилац ће по правилу у истрази осумњиченог саслушати пре него што подигне оптужницу да би отклонио ризик да веће које испитује оптужницу, налазећи да је потребно боље разјашњење стања ствари, нареди да се истрага допуни, односно спроведе или да се прикупе одређени докази, међу њима и исказ осумњиченог (чл. 337. ст. 3). Међутим, не би било у нескладу са Закоником да оптужница буде подигнута, па чак и потврђена према окривљеном који није саслушан.

Стање које произлази из тих одредаба Законика није у складу са одредбом Устава према којој свако ко је окривљен за кривично дело има право да се брани (чл. 33. ст. 2). Лична одбрана је немогућа ако се окривљеном не омогући да изнесе чињенице које му иду у прилог. Због тога је исказ окривљеног који даје приликом саслушања, не само доказно средство, већ и средство његове личне одбране. Осим тога, за испитивање окривљеног Законик везује могућност остваривања других права одбране. Према чл. 251. ст. 1. разматрање списа и разгледање доказа могуће је тек после саслушања окривљеног, тако да одлагање саслушања увек представља ускраћивање и тог изузетно важног права. Право на увид у списе предмета представља срж права на одбрану окривљеног. Без тог права нема равноправности странака у поступку, ни одбране окривљеног уопште. То право тада постаје голо право (*nudum ius*) јер бранити се може само онај који зна од чега треба да се брани. Да би био у складу са Уставом Законик би морао да има одредбе о обавезном саслушању осумњиченог пре подизања оптужнице и о времену у којем се та процесна радња предузима рачунајући од започињања кривичног гоњења и почетка кривичног поступка.

5. Телесни преглед и узимање узорака за медицинске анализе могу се наредити и одлуком јавног тужиоца

Према ЗКП из 2001. године телесни преглед окривљеног и других лица и узимање узорака крви и предузимање других медицинских анализа били су сврстани у радње вештачења које су регулисане посебном

⁷ Хрватски ЗКП налаже да „окривљени мора бити испитан пре окончања истраге” (чл. 233. ст. 1). ЗКП Србије нема ни такву одредбу.

одредбом чл. 131. Према ставу 3. тог члана те радње су се у принципу могле предузимати само по наредби надлежног суда. Нови Законик те радње не сврстава у вештачење, већ телесни преглед третира као увиђај лица (чл. 134), а узимање узорака као посебну доказну радња (чл. 140). Њих може наредити не само суд већ сваки орган поступка (чл. 133), односно јавни тужилац (чл. 140. ст. 4). Како те радње озбиљно задиру у телесни интегритет и приватност појединца било би у духу Устава да одлучивање о њиховој примени буде и даље у надлежности судских органа.

6. Неограничена могућност ноћног претресања (чл. 157. ст. 1. ЗКП) није у складу са чл. 20. Устава и чл. 8. ЕКЉП

Одредба чл. 157. ст. 1. реченица друга, да је ноћно претресање могуће увек кад је то одређено наредбом, супротна је чл. 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и чл. 20. ст. 1. Устава РС о обиму допуштеног ограничења људских права. Одредбом Законика да се претресање врши изузетно ноћу, ако је започето дању па није довршено *или је то одређено наредбом за претресање*, дерогирано је „правило” да се претресање врши дању у толикој мери да је престало да буде правило и постало потпуно беспредметно. Законик, у ствари, омогућује да органи гоњења обављају претресање у свако доба дана и ноћи без икаквих ограничења. Тиме се преко мере угрожава право на лични и породични живот грађана, и то не само оних који су осумњичени да су извршиоци кривичног дела. Критеријуми за одступање од правила да се претресање обавља дању морају бити у Законнику прецизно и до краја одређени, а не препуштени дискрецији органа гоњења. Принципијелна забрана претресања ноћу треба да буде очувана да се грађани (не само осумњичени) не би узнемиравали, збуњивали и доводили у ванредну психичку ситуацију, застрашивали и спречавали да користе своја права, а и зато да се предупреду могуће злоупотребе (интервенција лажних органа, немогућност да се зове у помоћ и сл.).

У оспореној одредби једноставно је речено да ће се ноћно претресање предузети ако је то одређено наредбом. Ни у тој одредби, ни у чл. 155. у коме је прописана садржина судске наредбе о претресању нису предвиђени случајеви у којима би се таква наредба могла издавати (нпр. због опасности да се тражени предмети или трагови униште или сакрију, да тражено лице побегне или учини кривично дело и сл.), нити дужност суда да посебно образложи разлоге за ноћно претресање. Због те ширине, неодређености и могуће арбитрарности одредба садржана у другој реченици ст. 1. чл. 157. у потпуности је неприхватљива.

7. Одредба о разматрању списка и разгледању предмета није у складу са уставним правом окривљеног на одбрану

У чл. 251. Законика установљено је право окривљеног (његовог браниоца и оштећеног) да „разматра списе и разгледа прикупљене предмете који служе као доказ”. Напред је већ указано колико је велики значај овога права за право окривљеног на одбрану чији је саставни део. И поред тога, Законик је то право ограничио, и то вишеструко. Прво, његово наступање је везано за саслушање осумњиченог које, као што је напред већ истакнуто, према Законнику није обавезно пре подношења оптужнице у претходном поступку. Из тога излази да се право на увид у списе поступка у претходном поступку окривљеном може ускратити у потпуности, потпуним изостављањем или остављањем саслушања осумњиченог за крај истраге. Друго, Законик је право увида у списе ограничио и тиме што га дозвољава само ако су у питању списи и предмети који у поступку могу да послуже као докази. Искључен је увид у јавнотужилачке и полицијске списе који се у поступку не могу употребити као доказни материјал (нпр. полицијска обавештења која се на крају истраге издвајају из списка). Треће, Законик, осим „разматрања”, омогућује и снимања и умножавања списка (чл. 250), али нема одредбе о сносшењу трошкова који настају снимањем и копирањем списка, тако да их мора сносити сам окривљени, а то у неким случајевима може значајно да ограничи коришћење тог права.

Како уставно право на одбрану (чл. 33. ст. 2. Устава) и право на „подробно обавештење о доказима који су прикупљени” (чл. 33. ст. 1. Устава) нису могући без увида у списе предмета, то наведене одредбе Законика о „разматрању списка и разгледању предмета” нису у сагласности са Уставом РС. Законик би морао да омогући коришћење тог права од почетка кривичног гоњења, односно кривичног поступка, тј. од подношења кривичне пријаве или предузимања прве радње процесне принуде (претресање, привремено одузимање предмета, узимање отисака прстију, препознавање и сл.). Наступање тог права би се могло условити саслушањем окривљеног, али под условом да се саслушање обави на почетку или у кратком року од почетка кривичног гоњења, а ако се тада не обави, морало би наступати у једном објективном року (рецимо, од месец дана) који би се рачунао, на пример, од подношења кривичне пријаве.

8. Неуставност одредбе чл. 286. ст. 3. ЗКП утврђена је Одлуком Уставног суда из децембра 2012. године

Одредба чл. 286. ст. 3. Законика до измене из 2014. године је гласила: „По налогу јавног тужиоца полиција може у циљу испуњења дужности из става 1. овог члана прибавити евиденцију остварене телефонске комуникације, коришћених базних станица или извршити лоцирање места са којег се обавља комуникација.” На предлог заштитника грађана и повереника за информације од јавног значаја и заштиту личних података Уставни суд Србије је ту одредбу прогласио неуставном. Одступање од тајности писма и других средстава општења дозвољено је само на основу одлуке суда (чл. 41. ст. 2. Устава РС). После те одлуке, Народна скупштина је била принуђена да још једном измени Законик (*Службени гласник РС*, 55/2014), пети пут од доношења, а други пут од почетка опште примене, тако да та одредба сада гласи: „По налогу судије за претходни поступак, а на предлог јавног тужиоца полиција може у циљу испуњења дужности из ст. 1. овог члана прибавити евиденцију остварене телефонске комуникације, коришћених базних станица или извршити лоцирање места са којег се обавља комуникација.”

9. Могућност испитивања сведока и вештака ван главног претреса без присуства оптуженог који је у притвору (чл. 357. ст. 3. ЗКП) није у складу са чл. 33. ст. 4. и 5. Устава и чл. 6. ст. 3ц Конвенције

Према наведеним одредбама Устава и Конвенције окривљени има право да испитује, односно да захтева да буду испитани сведоци оптужбе и да се под истим условима и у његовом присуству испитају сведоци одбране. У обе ситуације претпоставља се присуство окривљеног испитивању сведока или вештака. Супротно томе, у чл. 357. ст. 3. Законика предвиђено је да о потреби присуствовања оптуженог који се налази у притвору испитивању сведока ван главног претреса, кад због болести или другог оправданог разлога сведок не може да дође на главни претрес, одлучује председник већа. Кад председник већа по дискреционој оцени одлучи да испитивање обави без окривљеног, њему је онемогућено да сведоку поставља питања и да у контрадикторној расправи оспорава његове исказе, иако ће се записник о том испитивању читати на главном претресу и користити као доказ за пресуду. Право окривљеног да му се суди у његовом присуству (а испитивање сведока је део суђења) изричито је предвиђено у чл. 33. ст. 4. Устава, а право да испитује сведоке у ст. 5. истог члана Устава.

То су важни елементи уставног права на правично суђење. Овлашћење дато председнику већа да на основу дискреционе оцене одлучује о потреби присуствовања оптуженог радњама главног претреса девалвира та уставна права. Присуство браниоца уместо оптуженог не представља компензацију и не умањује значај повреде јер се ради о уставном праву окривљеног које му нико не може ускратити против његове воље. Тим пре што се испитивање може обавити и у одсуству браниоца, који се о заказаном рочишту само обавештава. Евентуално би се законом могла предвидети извесна одступања за оправдане случајеве прописивањем прецизних услова за њихово наступање уз могућност замене личног присуства у критичним случајевима посредним присуствовањем путем коришћења техничких средстава (видео конференција).

Исто тако, неприхватљиво је што се на рочиште за испитивање сведока ван главног претреса странке и бранилац не позивају (као што се позивају у истрази по чл. 300. и на главни претрес – чл. 355. ст. 1), већ само обавештавају. Испитивање се може обавити и ако уредно обавештена лица нису присутна.

10. Из истог разлога неуставна је одредба чл. 300. ст. 2. Законика и свака друга у којој је предвиђено да се сведок или вештак у истрази може испитати у одсуству окривљеног (чл. 300. ст. 4, 6. и 7. и чл. 390. ст. 5. ЗКП)

У чл. 300. ст. 2. Законика предвиђено је да у истрагама за дела организованог криминала и ратне злочине „јавни тужилац може испитати сведока и без позивања осумњиченог и његовог браниоца да присуствују испитивању ако оцени да њихово присуство може утицати на сведока.” У наставку те одредбе је речено да се на таквом исказу сведока не може заснивати судска одлука, искључиво или у одлучујућој мери. Већ из те одредбе се види да суд тај доказ „у одређеној мери” може користити у пресуди, а то излази и из одредбе чл. 406. која предвиђа да се записници о исказима сведока испитаних у истрази под одређеним условима могу користити на главном претресу као докази за пресуду. Такви докази имају један крупан дефект јер су изведени у одсуству окривљеног, односно кршењем његових уставних права предвиђених у чл. 33. ст. 4. и 5. Устава (право да му се суди у његовом присуству и право да испитује сведоке).

Исто важи и за одредбу става 6. чл. 300. која гласи: „Ако позив осумњиченом и његовом браниоцу није достављен у складу са одредбама овог законика, односно ако се истрага води против непознатог учиниоца, јавни тужилац може предузети испитивање сведока или вештака само по прет-

ходном одобрењу судије за претходни поступак.” Одобрењем које судија даје по дискреционој оцени не може се оправдати одступање од уставом предвиђених права окривљеног.

Према ст. 4. истог члана на рочиште за испитивање сведока јавни тужилац ће по правилу позивати само браниоца, ако осумњичени има браниоца, а ако је осумњичени у притвору, јавни тужилац ће одлучити да ли је потребно његово присуство. Записници о исказима тако испитаних сведока могу се користити као докази у даљем поступку, односно читати на главном претресу и после тога употребити као докази у пресуди, иако је исказ добијен без присуства осумњиченог и ускраћивањем права да испитује сведока.

У ст. 7. чл. 300. је предвиђено да јавни тужилац у истрази може предузети доказну радњу и ако осумњичени коме је упућен позив није присутан. С обзиром на могућност коришћења таквих доказа у главном поступку и уставна права осумњиченог да присуствује свом суђењу и да испитује сведоке, у тој одредби је морало стајати да се у том случају исказ сведока или вештака не може користити као доказ у даљем поступку, већ само за подизање оптужнице.

У чл. 390. ст. 5. Законик је предвидео могућност да се оптужени удаљи из суднице ако саоптужени или сведок одбије да даје исказ у његовом присуству или околности указују да његово присуство утиче на наведена лица. Истина, у тој одредби стоји да ће по повратку оптуженом бити прочитан исказ дат у његовом одсуству и да он може саоптуженом или сведоку постављати питања и дати примедбе на исказ. Но, и поред тога, законодавац је морао да има више слуха за уставна права окривљеног и да проблем реши на други начин.

11. Одредбе да се на главном претресу неће изводити докази за које је одбрана знала, али их на припремном рочишту без оправданог разлога није предложила (чл. 350. ст. 1. ЗКП) и да председник већа по том основу може одбити доказне предлоге одбране (чл. 395. ст. 4. т. 1. ЗКП), супротне су праву окривљеног на одбрану (чл. 33. ст. 2. Устава РС), које подразумева и његово право на ћутање и слободан избор одбрамбене тактике

Одбрана мора бити слободна. Право је окривљеног да се брани на начин за који сматра да је за њега најповољнији. Наведене одредбе Законика ограничавају то његово право, а спречавају и утврђивању истине којој кривични поступак мора да тежи без обзира на то да ли се тај задатак схвата као дужност суда или као одговорност странака. Разлози процесне економије којима се у овом случају руководио законодавац не смеју ограни-

чавати уставно право окривљеног на одбрану. Осим тога, нелогично је забранити изношење нових доказа на првостепеном главном претресу, кад се могу износити у жалби против пресуде (чл. 436. ст. 4)⁸ и у захтеву за понављање кривичног поступка после правноснажности пресуде (чл. 473. ст. 1. т. 3) без обзира на то да ли су странци раније били познати.

12. Одредба чл. 363. т. 5. Законика о искључењу опште јавности са главног претреса није у сагласности са одредбом чл. 32. ст. 3. Устава РС

Одредба чл. 363. т. 5. Законика која предвиђа да се јавност са главног претреса у кривичном поступку може искључити и ако је то потребно ради заштите „других оправданих интереса у демократском друштву” представља посебан случај несагласности са Уставом Србије.

Устав допушта искључење јавности само у четири случаја који су наведени у одредби чл. 32. ст. 3. То су: интереси заштите националне безбедности, јавног реда и морала, интереса малолетника и приватности учесника у поступку. Уставна листа разлога за искључење јавности је затворена и она се законом не може ширити, нити се процена потребе искључења јавности може препустити суду. Заштита „других оправданих интереса у демократском друштву” не уклапа се ни у један од уставом предвиђених разлога, тј. Закоником је конструисан један широки основ у који се могу укључити сви уставом предвиђени разлози и многи други, уставом непредвиђени, тако да је уставна одредба постала потпуно бесмислена. Одредба Законика је, међутим, у складу са одредбом чл. 6. ЕКЈП, па је законодавац отворио једно важно питање: да ли треба да укаже предност Конвенцији или Уставу у случају њиховог неслагања. Он је у овом случају приоритет дао Конвенцији, а не Уставу, иако у чл. 16. ст. 2. и у чл. 194. ст. 4. Устава стоји да потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом, односно да не смеју бити са њим у супротности.

Из истих разлога са Уставом се не слаже ни одредба чл. 366. Законика у којој је предвиђено да се јавност са главног претреса може искључити и приликом испитивања окривљеног и осуђеног са којима је јавни тужилац постигао споразум о сведочењу.

⁸ Истина, жалилац је дужан да наведе разлоге зашто их раније није изнео, али ако то не учини или не учини на задовољавајући начин жалба се неће одбацити.

13. Одредба чл. 376. ст. 2. Законика према којој председник већа, за случај сумње да је сведок, вештак или стручни саветник на главном претресу дао лажан исказ, о томе саставља посебан записник, позивајући сведока, вештака или стручног саветника да га потпише да би га доставио надлежном јавном тужиоцу, не слаже се са правом окривљеног да није дужан да се самооптужује што је саставни део права на одбрану и правично суђење (чл. 33. ст. 2. и 7. Устава РС)

Одредба чл. 376. ст. 2. Законика формулисана је тако да је потписивање таквог записника од стране сведока правило и да га треба очекивати редовно (записник се доставља тужиоцу „након што га потпишу испитани сведок, вештак или стручни саветник”). Истина, из наведене одредбе Законика се види да сведок, вештак или стручни саветник може одбити да потпише записник што је председник већа дужан да констатује и наведе разлоге одбијања, али већ и сам позив на потписивање, без обавезе председника да укаже на последице тога чина, вређа право одбране осумњиченог и представља неку врсту навођења на самооптуживање. Није у складу са Уставом гарантованим правом одбране од осумњиченог тражити да потпише записник у коме се констатује да постоји сумња да је извршио кривично дело. Записник који том приликом саставља председник већа у суштини је службена кривична пријава, па тражити од осумњиченог да га потпише значи заправо захтевати да се сагласи са подношењем кривичне пријаве против самога себе. То би био акт самооптужења који се од осумњиченог не сме захтевати, посебно од независног и непристрасног суда. Устав је изричит: „Лице које је окривљено или коме се суди за кривично дело није дужно да даје исказе против себе...” (чл. 33. ст. 7. Устава РС).

14. Одредба чл. 406. која омогућује да се записници о исказима сведока које је у истрази испитао јавни тужилац, после упознавања са њиховом садржином на главном претресу, могу користити као докази за пресуду, није у складу са правима окривљеног да испитује сведоке и да му суди независан и непристрасан суд (чл. 33. ст. 5. и чл. 32. ст. 1. Устава РС)

Суђење се састоји од утврђивања чињеничног стања (радње доказивања) и примене кривичног материјалног права на утврђено чињенично стање (радње одлучивања). Радње доказивања на којима се заснива судска пресуда морају бити изведене на главном претресу пред судећим судом (чл. 419. ст. 1), без обзира на то да ли их изводи суд или странке. Законик садржи детаљне

одредбе о извођењу доказних радњи на главном претресу, па се пресуда може засновати само на радњама које су предузете на тај начин, без обзира на то да ли су на претресу изведене непосредно или посредно (нпр. читањем записника о њиховом ранијем извођењу). Та правила не дозвољавају да се сваки записник о исказу раније испитаних сведока, после упознавања са његовом садржином на главном претресу, користи као доказ за пресуду.

Сведоке у тужилачкој истрази могу испитивати или судије за претходни поступак *на доказном рочишту* или јавни тужиоци. На главном претресу би се могли читати (или на други начин сазнавати њихова садржина) само искази сведока који су у претходном поступку испитани на доказном рочишту, јер су ти докази изведени пред судијом по свим правилима законика о извођењу доказа за пресуду. Међутим, наш Законик доказно рочиште у претходном поступку није предвидео за разлику од свих других који имају тужилачку истрагу. Записници о исказима сведока које је у истрази испитао јавни тужилац не би се могли читати на главном претресу из два разлога: прво, зато што је испитивање обавио несудски орган и, друго, зато што испитивање није обављено на начин на који се оно обавља на главном претресу (сведок се може испитати и без обавештавања окривљеног – чл. 300. ст. 2. и у одсуству обавештеног окривљеног – чл. 300. ст. 7; на начин који се битно разликује од испитивања на главном претресу јер питања сведоку не поставља окривљени непосредно, већ има само право да предложи јавном тужиоцу да сведоку постави одређена питања, а тек по дозволи јавног тужиоца може питања постављати и непосредно – чл. 300. ст. 8; унакрсно испитивање у истрази није предвиђено итд.). Дакле, исказ сведока у том случају није добијен у контрадикторном поступку, па окривљени није могао да користи своје право из чл. 33. ст. 5. Устава РС (да испитује сведоке оптужбе). Могућност неселективне употребе записника о ранијим испитивањима сведока у пресуди, коју предвиђа чл. 406. Законика, значи да се пресуда заснива на две врсте сведочких исказа: на исказима који су добијени у контрадикторном поступку по правилима Законика предвиђеним за судски кривични поступак и исказима добијеним у *неконтрадикторном* поступку у коме важе другачија правила за извођење доказа, што је супротно већ поменутој одредби чл. 33. ст. 5. Устава, а околност да је пресуда заснована на доказу који је изведен пред несудским органом противречи уставном праву окривљеног да му суди независан и непристрасан суд (чл. 32. ст. 1. Устава РС). Законодавац је морао да изврши селекцију записника о раније испитаним сведоцима и да читање на главном претресу омогући само кад су у питању „контрадикторни записници”. Остали записници о исказима раније испитаних сведока могли би бити коришћени на главном претресу само за „освежавање памћења сведока”, а не за

утврђивање чињеничног стања о кривичном делу.⁹ Најбоље би било да ти записници буду издвојени из списка предмета, да судско веће које доноси одлуку не би сазнало њихову садржину.

15. Одредба чл. 443. ст. 2. Законика према којој веће првостепеног суда може да поводом изјављене жалбе отвори првостепени главни претрес и настави доказни поступак (изричући нову пресуду и остављајући жалбу без одлуке другостепеног суда) супротна је праву окривљеног на жалбу (чл. 36. ст. 2. Устава РС) и одредби Устава да судске одлуке може преиспитивати само надлежни суд у законом прописаном поступку (чл. 145. ст. 4)

Ст. 2. чл. 443. и ст. 3. тог члана који је са њим у вези гласе:

„Ако су у жалби изнете чињенице и предложени нови докази који према оцени председника већа првостепеног суда могу допринети свестраном расправљању предмета доказивања, веће ће поново отворити главни претрес и наставити доказни поступак.

После завршетка доказног поступка, председник већа ће поступити по одредби чл. 412. овог законика. Против нове пресуде првостепеног суда којом је потврђена или преиначена ранија пресуда може се изјавити жалба у складу са одредбама овог законика.”

Принципијелно узето, објављивањем пресуде завршава се првостепени кривични поступак. После тога остаје још само писмена израда и достављање пресуде што су чисто техничке радње првостепеног суда. Објављену пресуду тај суд не може да мења и исправља, ни на штету ни у корист оптуженог. Објављивањем пресуде првостепени суд је завршио свој део посла у кривичном поступку и на пресуђену ствар се може вратити само на основу одлуке вишег суда којом је укинута првостепена пресуда или у поступку по захтеву за понављање кривичног поступка. Међутим, од тог правила нови Законик је предвидео изузетак у наведеним одредбама чл. 443. У обзир долази жалба било ког жалиоца а изнете чињенице и предложени нови докази треба да буду такви да „према оцени председника већа првостепеног суда могу допринети свестраном расправљању предмета доказивања.” Првостепени суд се враћа у поступак по истој ствари, и то не одмах после објављивања пресуде, већ тек након њене писмене израде и достављања, тј. у жалбеном поступку. Овим одредбама је право апелационог суда да мери-торно одлучи о поднетој жалби у једном делу пренето на првостепени суд, а акт жалиоца изгубио карактер жалбе и деволутивно дејство.

⁹ О томе опширније, З. Ђурђевић, *op. cit.*, 73.

Осим што се не слажу са природом поступка правних лекова и што доводе у питање уставно право грађана на жалбу, примена ових одредаба изазваће у судској пракси бројна питања и недоумице. У законнику нема никаквих гаранција да се установа неће користити и у шпекулативне сврхе. Допуна првостепеног поступка завршава се изрицањем нове пресуде првостепеног суда којом се ранија пресуда преиначује или новом пресудом првостепени суд сам потврђује своју већ донету пресуду. Против нове пресуде дозвољена је нова жалба којом се, сматрамо, може побити и ранија пресуда, али само у оквиру оних основа и разлога које је жалилац истицао у претходној жалби. Питање је да ли и нову жалбу председник већа може задржати позивом на одредбу ст. 2. чл. 443, а могућа су и друга питања (нпр. да ли у обзир долазе сви нови докази или само они за које странке нису знале на припремном рочишту, односно до одређивања главног претреса будући да се на главном претресу не изводе докази који су им у то време били познати али их без оправданог разлога нису предлагали – чл. 395. ст. 4. т. 1).

У сваком случају, ове одредбе су у колизији са уставним правом на жалбу, које се на овај начин никако не може схватити и тумачити, и са одредбом Устава да судске одлуке може преиспитивати само надлежни суд првог лека у законом прописаном поступку (чл. 145. ст. 4. Устава РС).

16. Одредба чл. 506. ст. 3. Законика којом је предвиђено да се у случају недоласка браниоца главни претрес у скраћеном поступку не мора одложити ако одбрана није обавезна, без обзира на то да ли је изостанак браниоца оправдан (нпр. због неуредне доставе позива) или неоправдан, противуставна је јер ограничава право одбране окривљеног пре него што је утврђено да је реч о злоупотреби права и опструкцији поступка

Наведена одредба важи за скраћени поступак и њоме је замењена одредба чл. 382. која важи за општи (редовни) поступак. Разлика између те две одредбе је у томе што се у општем поступку (чл. 382) недолазак браниоца на главни претрес може оправдати, па се тада главни претрес не држи без браниоца, већ се одлаже, а у скраћеном поступку (чл. 506. ст. 3) главни претрес не мора бити одложен ни ако је бранилац изостао из оправданог разлога, односно ако је свој изостанак оправдао. Одржавање главног претреса у том случају препуштено је дискреционој оцени судије. Та разлика је тешко разумљива, посебно ако се има у виду да се и у скраћеном поступку суди за тешка кривична дела (за која је прописана казна до осам година затвора – чл. 495). Било би правично да се и у скраћеном поступку главни претрес одлаже ако бранилац изостане из неког оправданог разлога

и ако свој изостанак оправда, а не да се оптужени остави без формалне одбране. Оптужени не може бити „кажњен” губитком једног уставног права због околности на које никако не може да утиче, посебно због оправданог недоласка свога браниоца. Законик не би смео да укида формалну одбрану као једно од основних уставних права окривљеног у случајевима кад се не ради о опструкцији поступка и злоупотреби права.

17. Одредба чл. 507. ст. 2. ЗКП која омогућује да се главни претрес у скраћеном поступку под одређеним условима одржи и у одсуству недошавшег окривљеног који је уредно позван супротна је уставном праву окривљеног да му се суди у његовом присуству (чл. 33. ст. 4. Устава РС)

У позиву за главни претрес у скраћеном поступку оптужени се упозорава да ће се главни претрес одржати и у његовом одсуству ако за то постоје законски услови (чл. 506. ст. 4). У чл. 507. ст. 2. стоји: „Ако оптужени коме се суди за кривично дело за које је као главна казна прописана новчана казна или казна затвора до три године не дође на главни претрес, иако је уредно позван, судија може одлучити, након узимања изјаве од тужиоца, да се главни претрес одржи у одсуству оптуженог под условом да његово присуство није нужно и да је пре тога био саслушан.”

Наведена одредба је очигледно инспирисана разлозима процесне економије и настојањем да се сузбију злоупотребе процесних права и опструкција поступка. Та је одредба преузета из ЗКП од 2001. године, односно из ранијег југословенског Законика о кривичном поступку. При том преузимању законодавац је био недовољно критичан, па није узео у обзир да се она не слаже са новопрокламованим уставним правом на правично суђење. Одредба чл. 507. ст. 2. формулисана је тако да омогућује одржавање главног претреса и у случају кад одсуство оптуженог није резултат његове зле воље, већ околности на које не може утицати. У том случају могућност суђења у одсуству оптуженог представља кршење његовог уставног права да се брани од оптужбе која је против њега подигнута. У ту одредбу је уграђена претпоставка да је оптужени увек неоправдано изостао са главног претреса и да се одрекао права да се брани. Он нема могућности да доказује супротно јер према чл. 226. за тај случај није могуће подношење молбе за повраћај у пређашње стање (као што је могуће за нека друга пропуштена рочишта). Законик за тај случај не предвиђа ни обавезну одбрану што би такав оптужени у тој ситуацији најмање морао да има. Чињеницу да су могући и случајеви у којима се недолазак оптуженог на главни претрес не може приписати његовој кривици, Законик једноставно не уважава.

Супротно томе, присуство оптуженог на главном претресу је изузетно важно. Оно омогућује реализацију многих процесних начела (контрадикторности, усмености, непосредности). Без присуства оптуженог нема личне одбране, па и кад је бранилац присутан, а кад нема ни браниоца, нема одбране уопште. Лично присуство оптуженог на главном претресу је корисно јер се он по редовном току ствари тада и брани, а и ако се држи пасивно, његово присуство доприноси доношењу правилније одлуке. Присуство окривљеног је посебно важно у поступку који терет доказивања пребацује на странке и у коме извођење појединих доказа претпоставља активност обе процесне странке. Унакрсно испитивање сведока и вештака немогуће је на главном претресу на коме нема оптуженог. Због тога је присуствовање странака главном претресу један од важних елемената права на правично суђење.

18. Одредба чл. 608. Законика није у складу са чл. 196. Устава РС

Према одредби чл. 608. нови Законик је ступио на снагу, као што је Уставом предвиђено, осмог дана од објављивања, али је његова општа примена одложена до 15. јануара 2013. године (тај рок је касније померен на 1. октобар 2013), осим у поступцима за кривична дела организованог криминала и ратне злочине у којима се примењује од 15. јануара 2012. године. Из овога излази да су се у Србији више од годину дана примењивала два законика о кривичном поступку. То није у складу са одредбама Устава који у чл. 196. говори само о ступању на снагу закона, подразумевајући да се закони који су ступили на снагу од тог момента и примењују, па је ступањем на снагу новог морао да престане да важи стари Законик или је објављени Законик требало да ступи на снагу 15. јануара 2013 године, односно 15. јануара 2012. Одвајање почетка примене од момента ступања закона на снагу, Устав не познаје. То одвајање противречи и логичком појму закона јер је апсурдно називати законом акт који је ступио на снагу али за једно време (које се може мерити и годинама) нема никакву законску моћ. Закон који је на снази морао би да има стварну снагу, тј. да се примењује. Устав је предвидео да закони, осим изузетно, не могу ступити на снагу пре истека седам дана од дана објављивања, а кад ће ступити на снагу по истеку тога рока Устав није одредио, већ је то препустио законодавцу. Дакле, законодавац може да одреди да закон ступа на снагу две године после објављивања, али не може да предвиди да се његова примена за две године суспендује након што је ступио на снагу. Више пута је указивано да такво антиципи-

рано ступање на снагу закона пре почетка његове примене није у складу са Уставом, али се законодавац упорно држи своје погрешне праксе.¹⁰

Закључак

Реформа из 2011. године донела је крупне структуралне промене у законодавству о кривичном поступку Србије. Уместо дотадашњег јединственог судског кривичног поступка састављеног из стадијума судске истраге и судског главног поступка, конструисан је нови тип кривичног поступка који је састављен од несудског претходног поступка (кривични поступак у ширем смислу) и судског главног претреса (кривични поступак у ужем смислу). Судска истрага се водила редовно и по правилу, осим у скраћеном поступку, а јавнотужилачка која је дошла уместо судске, водиће се изузетно, у релативно малом броју кривичних поступака (обавезна није ни у једном случају, а искључена је за кривична дела за која је предвиђена казна затвора до осам година) и биће замењивана недовољно дефинисаним „кривичним гоњењем”, односно предистражним поступком. То је читавом претходном кривичном поступку дало изразито репресиван карактер и радикално умањило права одбране окривљеног. Окривљени се не саслушава на почетку кривичног поступка, па је остао без права на личну одбрану и не може да оповргава доказе који га терете; право на увид у списе добија тек кад буде саслушан, а јавни тужилац може саслушање окривљеног потпуно избећи јер није услов за подизање оптужнице, или га одложити за крај претходног поступка; може му бити укинута право да присуствује испитивању сведока и вештака и право да испитује сведоке, итд.

Први део новог кривичног поступка (предистражни поступак и истрага) добио је доминантно инквизиторске карактеристике, за разлику од раније судске истраге која је, осим елемената инквизиторности, све више попримала карактер контрадикторног поступка. Све главне процесне функције у том делу новог кривичног поступка у рукама су јавног тужиоца који врши функцију оптужења, прикупља и изводи доказе, одлучује о подизању оптужбе и има дужност да се стара и о одбрани осумњиченог (чл. 6. ст. 4). У настојању да кривични поступак учини бржим и ефикаснијим, законодавац није водио довољно рачуна о правима окривљеног и због тога су многе одредбе новог Законика, као што показује наша анализа, остале неусаглашене са одредбама Устава и ЕКЉП. Због тога је по-

¹⁰ Детаљније о томе, М. Грубач, „Једно погрешно схватање уставних одредаба о ступању закона на снагу”, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, 5/2009, 150–174; Боса Ненадић, *Vacatio legis у правном систему Републике Србије*, „Архив за друштвене и правне науке”, 1–2/2005, 81–109.

требно хитно извршити конституционализацију Законика, тј. успоставити равнотежу између његове репресивности и заштите људских права која (равнотежа) у њему за сада не постоји. Тај посао може најефикасније и најпотпуније да обави Уставни суд који треба да оцени уставност појединих одредаба Законика, а затим Министарство правде и Народна скупштина који би по налогу Уставног суда извршили неопходне измене Законика.

WHAT IS UNCONSTITUTIONAL IN THE NEW LAW ON CRIMINAL PROCEDURE

Professor Momcilo Grubac Ph. D.
Faculty of Law, Union University Belgrade

Summary

According to the author's introductory remarks, the goal of this paper is to open a discussion on constitutionality of certain provisions of the new Serbian Law on Criminal Procedure, which was adopted almost three years ago (2011). Five amendments to this Law up today and numerous discussions about the law did not, apart for one, open this important issue. The author's analysis outlines that at least 27 provisions of the Law are not in line with the Constitution of the Republic of Serbia and European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. These are the provisions of Article 5 paragraph 2, Article 8, Article 296, Article 297, Article 331, Article 133, Article 140, Article 157 paragraph 1, Article 251, Article 286 paragraph 3, Article 357 paragraph 3, Article 300 paragraph 2, Article 300 paragraph 4, Article 300 paragraph 6, Article 300 paragraph 7, Article 363 item 5, Article 366, Article 390 paragraph 5, Article 350 paragraph 1, Article 395 paragraph 4, Article 376 paragraph 2, Article 406, Article 443 paragraph 2, Article 506 paragraph 3, Article 506 paragraph 4, Article 507 paragraph 2 and Article 608 of the Law on Criminal Procedure. The author presented a brief explanation for each contested provision.

Keywords: Constitution, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Law on Criminal Procedure, right to a fair trial, right of defense, right to appeal, defendant's right to remain silent, criminal proceedings, opening of criminal investigation, defendant's hearing, witnesses and experts investigation, night search, telephone communication monitoring, trial in defendant's absence, preclusion of defendant's evidence, witness's false statement

Igor Gavrić, MA
doktorand Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

SUBJEKTI UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU*

SAŽETAK: Naslednopravna pitanja bila su predmet interesovanja ljudi od najstarijih vremena. Život čoveka se gasi, ali imovina iza njega ostaje. Ugovor o doživotnom izdržavanju i pored svoje kompleksnosti, budući da predstavlja mešavinu naslednopravnih, obligacionopravnih i porodičnopravnih odnosa, koji se javljaju kod zaključenja i dejstva ovog ugovora, najčešće je zaključivan ugovor naslednog prava. Kao takav, on je veoma pogodan za različite vrste zloupotrebe prava i izigravanja zakona. S druge strane, ova činjenica je nesumnjivo povezana i sa odnosima koji nastaju između subjekata, kao i sa njihovim namerama i nastojanjima koja dolaze do izražaja prilikom zaključenja ugovora. Cilj ovog rada je da se prezentuju mogući učesnici u zaključenju i realizaciji ugovora o doživotnom izdržavanju. Autor polazi od hipoteze da su upravo subjekti zaključenja ugovora i njihovi međusobni odnosi najvažniji činioci koji utiču na činjenicu da li je reč o ugovoru o doživotnom izdržavanju u pravom smislu ili o nekim njegovim fiktivnim i manipulativnim oblicima.

Ključne reči: ugovor o doživotnom izdržavanju, subjekti, pravno lice, maloletnik, porodica, supružnici

I. UVOD

Težište ovog rada je na savremenim problemima koji se tiču lica koja se mogu pojaviti u svojstvu subjekata zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju i njihovih međusobnih odnosa. U tom smislu, treba odgovoriti na pitanja

* Rad primljen 19. 2. 2014. godine.

da li se u teoriji može izvršiti razvrstavanje određenih kategorija lica koja se pojavljuju u ulozi subjekata na osnovu njihovih osobnosti, da li je pojava zlo-upotrebe i izigravanja ovog ugovora povezana sa određenim kategorijama lica u svojstvu subjekata, da li je opravdano posmatranje u takvom smeru, a zatim i da li je opravdano da se određenim subjektima dopušta da zaključuju ovakav ugovor s obzirom na obavezu zakonskog izdržavanja koja je uspostavljena između njih. Posebno interesovanje, u cilju sagledavanja predočenih pitanja, moramo posvetiti slučajevima *in concreto* koje nam pruža dosadašnja sudska praksa, te stoga Bilteni i literatura sa sudskim odlukama svakako moraju biti jedan od izvora našeg saznanja.

Određen doprinos ovom radu će se ogledati kroz istraživački rad autora, koji je izvršen u Osnovnom sudu u Pančevu, kao i u Centru za socijalni rad „Solidarnost” Pančevo. Ovakav istraživački rad bi trebalo da pokaže koliki je broj zaključenih ugovora o doživotnom izdržavanju, a s obzirom na vrste lica koja se pojavljuju u svojstvu subjekata u vremenskom periodu od tri poslednje godine.

II. POJAM I KLASIFIKACIJA SUBJEKATA KOD UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

Ugovor o doživotnom izdržavanju je pravni institut čija je zakonska definicija sadržana u čl. 194. Zakona o nasleđivanju:

„Ugovorom o doživotnom izdržavanju obavezuje se primalac izdržavanja da se posle njegove smrti na davaoca izdržavanja prenese svojina tačno određenih stvari ili kakva druga prava, a davalac izdržavanja se obavezuje da ga, kao naknadu za to, izdržava i da se brine o njemu do kraja njegovog života i da ga posle smrti sahrani.”¹

Subjekti u pravu su fizička i pravna lica koja poseduju pravnu sposobnost. Pravna sposobnost predstavlja mogućnost subjekata da budu nosioci prava i obaveza. Subjekti zaključenja ugovora su ona fizička i pravna lica koja stupaju u određene ugovorne odnose, stiču određena prava i obaveze ili je taj ugovorni odnos sa njima u uzročno-posledičnoj vezi. Subjekti ugovora o doživotnom izdržavanju su *davalac izdržavanja*, *primalac izdržavanja*, a kada je doživotno izdržavanje ugovoreno u korist trećeg lica, moguće je da se javi u svojstvu subjekta i *korisnik izdržavanja*.² Poznato nam je da se u pravu ne mogu zaključivati ugovori čije bi odredbe bile na štetu nekog trećeg lica, koje nije jedna od

¹ Zakon o nasleđivanju (*Službeni glasnik RS*, br. 46/1995 i 101/2003 – odluka USRS), čl. 194. st. 1.

² Nada Stojanović, *Pravne posledice ugovora o doživotnom izdržavanju*, master rad odbranjen na Pravnom fakultetu u Beogradu, Beograd, 2012, 13.

ugovornih strana. Takvi ugovori bili bi apsolutno ništavi. Međutim, dopušteno je zaključivati ugovore u korist trećeg lica. Kod ugovora o doživotnom izdržavanju to je situacija kada se davalac izdržavanja (*promitent*) obaveže svom saugovaraču (*stipulantu*) da će do kraja života izdržavati neko treće lice (*beneficijara*).³ Onaj koji otuđuje svoju imovinu, po pravilu je primalac izdržavanja, ali kao što se da videti, to ne mora uvek biti tako. To treće lice nije saugovornik i ne učestvuje ni na koji način u zaključenju tog ugovora. Za treće lice (korisnika, *beneficijara*) karakteristično je: da nije ugovorna strana i da može biti poslovno nesposobno lice, pa čak i zametak.⁴ Relevantna tačka u ovoj situaciji jeste momenat zaključenja ugovora, pošto u tom trenutku treće lice stiče pravo na izdržavanje. Razumljivo je da treće lice nije u obavezi da prihvati izdržavanje, jer se niko ne može prisiliti da primi neku korist, ukoliko to ne želi. Budući da naš Zakon o nasljeđivanju ne sadrži odredbe o zaključenju ugovora o doživotnom izdržavanju u korist trećih lica, ukoliko je reč o dopuštenom pravnom poslu, primeniće se odredbe Zakona o obligacionim odnosima.⁵ Na osnovu izloženog, možemo zaključiti da je pojam subjekata širi od pojma ugovornih strana, budući da pored saugovarača ovaj pojam obuhvata i treća lica koja nisu učesnici u potpisivanju ugovora.

Ukoliko bismo želeli da izvršimo razvrstavanje subjekata u smislu lica koja se mogu javiti kao jedna ili druga ugovorna strana, a na osnovu poznatih kriterijuma do kojih smo došli posmatrajući dosadašnju praksu zaključivanja ugovora, mogli bismo istaći da se lica mogu klasifikovati u pojedine grupacije, naravno bez strogog uopštavanja. Na ovom mestu ćemo samo prikazati podelu, dok ćemo naknadna pojašnjenja specifičnosti ovih subjekata obrazlagati u narednim odeljcima.

Na osnovu *vrste lica*, koja se pojavljuju u svojstvu subjekata, sve subjekte zaključenja ugovora možemo razvrstati u smislu *fizičkih* i *pravnih lica*. U ulozi primaoca izdržavanja ne može se pojaviti pravno lice.

Prema kriterijumu *poslovne sposobnosti* mogli bismo imati podelu lica, u svojstvu subjekata, na *poslovno sposobna*, *ograničeno poslovno sposobna* i na *poslovno nesposobna lica*. U ovom smislu posebno treba obratiti pažnju na maloletnike kao subjekte zaključenja ugovora. Ove posebne slučajeve, uslove, svrhe i opravdanost situacija u kojima se ovakva lica pojavljuju kao subjekti ugovora o doživotnom izdržavanju razmatraćemo u posebnom delu ovog rada.

³ Oliver B. Antić, Zoran M. Balinovac, *Komentar Zakona o nasljeđivanju*, Nomos, Beograd, 1996, 506.

⁴ Više o ovome videti: Milan Počuča, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad, 2011, 59 i dalje.

⁵ Zakon o obligacionim odnosima (*Službeni list SFRJ* br. 29/1978, 39/1985, 45/1989 – odluka USJ i 57/1989, *Službeni list SRJ* br. 31/1993, *Službeni list SCG* br. 1/2003 – Ustavna povelja), čl. 149. i 152.

Ukoliko bismo kao kriterijum podele uzeli *rodbinske odnose* između subjekata, mogli bismo ih klasifikovati kao subjekte *sa rodbinskim vezama* i *ostale subjekte među kojima ne postoji nikakav srodnički odnos*. Poseban osvrt u smislu subjekata ugovora o doživotnom izdržavanju između kojih postoje rodbinski odnosi treba napraviti kada se u ulozi davaoca i primaoca doživotnog izdržavanja pojave članovi porodice, odnosno supružnici.

Kada za kriterijum podele uzmemo *broj lica* koja se mogu javiti kako na strani primaoca, tako i na strani davaoca izdržavanja, subjekte bismo mogli klasifikovati kao *pojedinačne* i *solidarne*. U ulozi davaoca i primaoca izdržavanja najčešće se javljaju pojedinačna lica. Međutim, kao davaoci doživotnog izdržavanja mogu se pojaviti i više lica zajedno. Ukoliko ništa nije posebno ugovoreno u smislu pojedinačnih davanja ili činjenja svakog od njih, oni će za svoje obaveze odgovarati solidarno primaocu izdržavanja, budući da je obaveza izdržavanja nedeljiva. Više lica na strani davaoca izdržavanja pojavljuju se u slučaju kada supružnici zaključe ovaj ugovor sa primaocem izdržavanja. Ovakva imovina, koja je stečena ugovorom o doživotnom izdržavanju od strane supružnika koji su zajednički učestvovali u izdržavanju, predstavlja njihovu zajedničku imovinu.⁶ Ovo se metodom analogije može primeniti i na članove uže porodice. U ovom smislu, više lica na strani davaoca izdržavanja postoje i u situaciji kada naslednici umrlog davaoca produže ugovorni odnos sa primaocem, odnosno nastave sa izvršenjem ugovora.⁷ S druge strane, imamo i situacije kada se na strani primaoca izdržavanja pojavi više lica. Najčešće se u praksi to događa kada se supružnici zajedno jave kao primaoci izdržavanja.⁸

⁶ „Ugovor o doživotnom izdržavanju je teretan ugovor kojim se imovina stiće kao naknada za učinjene usluge različitih oblika pomaganja i izdržavanja primaoca izdržavanja. Stoga, ukoliko su se oba bračna druga u izvršenju obaveze izdržavanja prema primaocu izdržavanja ponašali kao jedna ugovorna strana i angažovali se u svim poslovima savesno prema drugom saugovaraču, a solidarno u međusobnom odnosu bračnih drugova koji dele sve obaveze domaćinstva, pa i ovu prema trećem licu preuzetu ugovorom, onda je opravdano da se takva uzajamna solidarnost u izvršavanju obaveza vrednuje kroz njihov jednak doprinos u sticanju imovine kao rezultat njihovog zajedničkog rada, nezavisno ko je od njih, zbog posebnog odnosa sa primaocem izdržavanja sa njim zaključio ugovor i bez obzira na njihov pojedinačni doprinos u sticanju preostalih dobara zajedničke imovine” (iz presude Okružnog suda u Beogradu Gž. 2576/03 od 30. 06. 2003. godine) u: Jasmina Roskić, *Nasledno pravo (zakon, sudska praksa, obrasci i registar pojmov)*, Poslovni biro, Beograd, 2007, 108 i 109.

⁷ Nevenka Subotić-Konstantinović, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu u Beogradu, Beograd, 1964, 42.

⁸ Vanja Petrović, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Istočnom Sarajevu, br. 1/2010, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, 295.

III. PRAVNO LICE KAO SUBJEKT UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

Napomenuli smo da se u svojstvu subjekata ugovora o doživotnom izdržavanju mogu pojaviti fizička i pravna lica. Kada su u pitanju fizička lica onda, uz izvesne izuzetke, nemamo baš puno odstupanja od opšte definicije da se kao davalac i primalac izdržavanja može pojaviti svako fizičko lice. Pojedina odstupanja se ogledaju u smislu da davalac izdržavanja mora biti poslovno sposobno lice. Zakonski zastupnik poslovno nesposobnog lica ne može u njegovo ime zaključiti ugovor o doživotnom izdržavanju u kome bi to lice bilo davalac izdržavanja.⁹ Što se tiče primaoca izdržavanja naš Zakon o nasljeđivanju ne propisuje posebne uslove koje bi lice moralo ispuniti kako bi moglo zaključiti ovakav ugovor. To nas upućuje da mogućnosti fizičkog lica za zaključenjem ugovora o doživotnom izdržavanju u svojstvu primaoca izdržavanja potražimo u pravilima građanskog prava.¹⁰ Da bi mogao lično zaključiti ugovor o doživotnom izdržavanju, primalac mora imati potpunu poslovnu sposobnost, dok za lica lišena poslovne sposobnosti ugovore zaključuju njihovi staraoci, na način koji je određen propisima pozitivnog prava. Takođe, ugovor o doživotnom izdržavanju ne proizvodi pravno dejstvo, ako je u momentu njegovog zaključenja primalac izdržavanja bio ograničeno poslovno sposoban i na takvom stanovištu je i sudska praksa.¹¹

Ono što je prevashodni predmet našeg istraživanja u ovom odeljku jesu pitanja može li se pravno lice pojaviti u svojstvu subjekta ugovora o doživotnom izdržavanju i ukoliko je to moguće da li se u tom slučaju narušava institut *intuitu personae*. Prilikom klasifikacije lica koja se mogu pojaviti u svojstvu subjekata već smo napomenuli da se u ulozi primaoca izdržavanja ne može pojaviti pravno lice. Ovo se može opravdati s obzirom na ciljeve, osobenosti i pravne karakteristike ugovora o doživotnom izdržavanju, pošto bi se svaki drukčiji zaključak protivio rezonima pravničke logike. Izdržavanje se ogleda kroz ciljeve olakšavanja života i podmirenja životnih potreba fizičkih lica, te se bez ovih lica ne može zamisliti ovakav pravni posao. U suprotnom bi se ovi ciljevi u potpunosti izgubili, budući da pravna lica obično prevazilaze i ekonomsku moć, ali i životni vek pojedinaca.

Pravna lica predstavljaju „veštačku ličnost” sačinjenu od ljudi i imovine sa pravima i obavezama, a izraženu u formi organizacije ili preduzeća, odno-

⁹ Oliver Antić, *Nasledno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013, 3 53.

¹⁰ Nevenka Subotić-Konstantinović, *op. cit.*, 29.

¹¹ Više o ovome videti: Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 745/07 od 22. marta 2007. godine u: Oliver B. Antić, Dejan B. Đurđević, *Priručnik za nasledno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2011, 297 i 298.

sno privrednog društva. Na osnovu ovog, i napred rečenog, možemo zaključiti da se pravno lice može naći samo u svojstvu davaoca izdržavanja. Početkom srednjeg veka pojavljuju se određene kategorije pravnih lica u ulozi davaoca izdržavanja.¹² Generalno posmatrano, Zakon dozvoljava svakom pravnom licu da bude davalac izdržavanja. Međutim, Zakon o nasleđivanju Republike Srbije u svom čl. 196. uvodi jedno ograničenje kada su u pitanju određena lica koja mogu da zaključe ugovor o doživotnom izdržavanju: „Ništav je ugovor u kome je davalac izdržavanja fizičko ili pravno lice koje se u okviru svog zanimanja, odnosno delatnosti i stara o primaocu izdržavanja (medicinsko osoblje, bolnice, različite agencije i slično), ako prethodno za ugovor nije dobijena saglasnost nadležnog organa starateljstva.”¹³ Kao što možemo videti, ova odredba nam ne kazuje mnogo kada su u pitanju pravna lica na koja treba da obratimo pažnju. Odredba ostavlja dilemu da li sva pravna lica mogu imati ovakvu stranačku ulogu ili je takvu mogućnost Zakon striktno rezervisao za specifične oblike ovakvih lica. Ako se njome želelo rezervisati pravo na zaključenje ugovora o doživotnom izdržavanju samo za određene kategorije pravnih lica, onda je to trebalo učiniti jasnijom formulacijom. Primera radi, jasnije bi bilo da se ovom odredbom kazalo da davanje izdržavanja ne sme biti suprotno onoj delatnosti koju vrši pravno lice.¹⁴ S druge strane, Zakon ne navodi decidno o kojim je kategorijama pravnih lica reč, odnosno koja bismo pravna lica ovde mogli ubrojati. Zakon pominje, pored medicinskog osoblja koje se svakako odnosi na fizička lica, još i bolnice, različite agencije i slično, kao pravna lica. Ovakvo ograničenje je uspostavljeno Zakonom upravo zbog različitih zloupotreba koje su se dešavale u praksi. Možemo samo zamisliti šta se dešava kada se starije i onemoćalo lice, koje nema bliže srodnike, nađe u situaciji da dospe u bolnicu ili sličnu ustanovu koja se brine o starijim licima. Loša ekonomska situacija u Srbiji, kriza, težnja za brzim dolaskom do imovine, kao i pohlepa određenih krugova ljudi koji se nalaze na položajima u bolnicama i sličnim ustanovama, svakako jeste uticala na to da se nemoćne osobe lako ubede da im je „najbolja” prilika da se o njima staraju upravo oni. Lica koja rade u takvoj ustanovi su u neposrednoj mogućnosti da iskoriste ili bolje reći zloupotrebe situaciju u kojoj se nalaze lica o kojima se staraju. A ugovor o doživotnom izdržavanju, upravo zbog svojih osobnosti, samo je sredstvo da se zacrtani cilj od strane takvih ustanova zaista i ostvari. Ovde nije reč samo o bolnicama, već Zakon pominje i različite agencije i slične ustanove. I zaista, devedesetih godina prošlog veka se dešavalo da stariji ljudi, koji su bili bez redovnih mesečnih primanja i

¹² „U srednjovekovnim dokumentima nalaze se podaci o posebnim gradskim zavodima za davanje doživotnog izdržavanja.” Vidi: Nevenka Subotić-Konstatinović *op. cit.*, 40.

¹³ Zakon o nasleđivanju (*Službeni glasnik RS*, br. 46/1995 i 101/2003 – odluka USRS), čl. 196.

¹⁴ Oliver B. Antić, Zoran M. Balinovac, *op. cit.*, 507.

u odsustvu staranja od strane najbližih srodnika, ali sa vrednom nepokretnom imovinom, često budu prinuđeni da sklope ugovor o doživotnom izdržavanju sa nekom od različitih agencija ili ustanova. A takve situacije zasigurno otvaraju put za različite mahinacije.¹⁵ Međutim, to nije bilo karakteristično samo za poslednju deceniju prošlog veka, slične zloupotrebe i danas postoje. Upravo iz razloga da se zloupotrebama stane na put, Zakon o nasljeđivanju donosi ovakvu odredbu sadržanu u čl. 196. Po uzoru na Zakon o nasljeđivanju Republike Srbije i Zakon o obligacionim odnosima Crne Gore, ali i Zakon o nasljeđivanju Republike Srpske donose isto ograničenje.¹⁶ U smislu ovog člana, da bi njime obuhvaćena pravna i fizička lica zaključila ugovor o doživotnom izdržavanju, potrebno je da prethodno dobiju dozvolu nadležnog organa starateljstva. U suprotnom bi tako zaključen ugovor bio apsolutno ništav.¹⁷ Takva dozvola se izdaje u formi rešenja, protiv koga je dozvoljena posebna žalba nadležnom ministarstvu. S druge strane, usled nedostatka takve dozvole, sudija ne bi mogao zainteresovanim ugovornim stranama overiti ovakav ugovor.¹⁸ U svakom pojedinačnom slučaju organ starateljstva vrši procenu kako u ugovoru navedenih, tako i svih ostalih mogućih obaveza iz ugovora, pre davanja bili kakve saglasnosti.¹⁹

Ono što bismo mogli uputiti kao kritiku pomenute odredbe Zakona jeste činjenica da se navode samo neke kategorije pravnih lica. Zakon navodi, više kao primer, da su to u pitanju bolnice, a zatim i različite agencije. Kad je reč o agencijama ovde se stvaraju posebne nedoumice. Jasno nam je da se ovde misli prevashodno na gerontološke centre, kojih je u Srbiji sve više, domove za lica sa invaliditetom, domove za smeštaj mentalno obolelih, domove zdravlja, centre za socijalni rad, različita prihvatilišta i slično. Međutim, ovde je, s

¹⁵ List *Dnevni telegraf* je objavljivao oglas beogradske agencije „BDB AGENT” koja je javno nudila doživotno izdržavanje koje je podrazumevalo „davanje mesečnih iznosa – apanaže, pomoć u kući, periodične nabavke, obezbeđenje lekarske i druge nege, kao i sve ostalo što ugovorne strane ugovorom preciziraju”, a u „zameni za vlasništvo stana ili neke druge nepokretnosti”, vidi: Milenko Ubavić, *Ugovor o doživotnom izdržavanju sa sudskom praksom (355 sudskih odluka) i primerima ugovornih isprava*, MST Gajić, Beograd, 1999, 42 i dalje.

¹⁶ Vidi: Zakon o obligacionim odnosima (*Službeni list Crne Gore*, br. 47/2008 i 04/2011), čl. 1077. i Zakon o nasljeđivanju (*Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 1/2009), čl. 144.

¹⁷ Oliver Antić, *op. cit.*, 356.

¹⁸ Grujić Nenad, *Davalac izdržavanja kod ugovora o doživotnom izdržavanju*, Pravni zapisi, br. 2/2010, Pravni fakultet Univerziteta Union, 508.

¹⁹ „Posebno je njegova uloga od značaja za slučaj kada primalac ostaje da živi van ustanove koja preuzima ulogu davaoca. Za takav slučaj pravno lice bi moralo u okviru sredstava kojima raspolaže da predvidi posebna za pomenute i slične namene. Nužno je odrediti i organizaciono obezbediti i način celodnevne brige o primaocu, posebno ako živi i dalje sam.” Vidi: Dušica Palačković, *Pravno lice kao subjekt ugovora o doživotnom izdržavanju*, u: *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Udruženje za građansko procesno i arbitražno pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš, 1997, 8.

druge strane, dozvoljeno zaključenje ovakvih ugovora kada su u pitanju pravna lica koja se u okviru svog zanimanja ne bave staranjem i brigom za davaoce izdržavanja. To je omogućilo da se u ulozi subjekta kao davaoca izdržavanja često nađu različite agencije za promet nekretninama, advokatske kancelarije, ortačka društva, agencije za vršenje knjigovodstvenih usluga i slično. Takvih slučajeva ugovaranja je bilo u praksi. A kao što smo videli, samim tim i prilika za različite zloupotrebe i mahinacije. Međutim, ovde svakako ostaje otvoreno pitanje koja još pravna lica treba ovde uvrstiti, shodno čl. 196. Zakon o tome ništa decidno ne navodi. Mogli bismo istaći da bi Zakon ipak trebalo, zbog pravne sigurnosti, taksativno navesti sistemom enumeracije o kojim pravnim licima je u odredbi reč.

S obzirom da je u pitanju *intuitu personae* ugovor, odnosno ugovor koji se zaključuje s obzirom na lična svojstva ugovornih strana, samo po sebi nam se nameće pitanje da li se ovaj institut urušava kada su u pitanju ugovori o doživotnom izdržavanju koji se zaključuju između pravnog lica, u svojstvu davaoca izdržavanja, i fizičkog, kao primaoca izdržavanja. Pojedini autori smatraju da on gubi ovo svojstvo kad ga, nakon dobijene saglasnosti nadležnog organa starateljstva, zaključuju agencije, bolnice i slično.²⁰ Međutim, da bismo uspešno odgovorili na ovo pitanje morali bismo detaljnije da se pozabavimo osobenostima datog pravnog lica, njegovom strukturom i karakteristikama. Pre svega, potrebno je istaći da se, kao što je već rečeno, u ulozi primaoca izdržavanja pojavljuju lica koja se veoma često ne mogu starati o sebi, pa čak ni kada su u pitanju najobičnije svakodnevne potrebe. Ovde se pored redovnih stvari, koje podrazumevaju staranje i brigu o primaocu izdržavanja, kao što su obezbeđivanje stanovanja, hrane, odeće, obuće, odgovarajuće nege, troškova lečenja i slično, vremenom pojavljuje ili od samog zaključenja ugovora postoji osećaj bliskosti i povezanosti sa davaocem izdržavanja. Naravno da takav odnos neće postojati u slučajevima u kojima se kao davalac izdržavanja pojavljuje pravno lice poput agencije, čiji je prevashodni cilj ispunjavanje ugovorom predviđenih obaveza, skrivajući se pritom iza profesionalizma u svom radu. Naročito je to očito ukoliko između njih nije ugovorena zajednica života. Međutim, ne bismo sa sigurnošću mogli tvrditi da se takav odnos između ugovornih strana ne bi mogao stvoriti kod nekih privatnih bolnica, specijalizovanih za brigu o starijim osobama ili, primera radi, kod nekih manjih gerontoloških centara. Ukoliko pođemo od pretpostavke da takve klinike ili centri imaju manji broj stalno zaposlenih lica koja će imati maksimalan pristup starijim osobama i uz to je reč o zajednici života, mogli bismo zaključiti da se takav odnos može stvoriti. Tu pretpostavku potkrepljuje činjenica da i kada je reč o fizičkim licima, kao

²⁰ Vidi: Ilija Babić, *Nasledno pravo*, Fakultet za evropske pravno-političke studije Univerziteta Singidunum, Novi Sad, 2012, 223.

subjektima zaključenja ugovora, taj odnos može izostati, što potvrđuju zahtevi za raskidom ugovora kod srodnika usled poremećenih odnosa. S druge strane, mi uvek polazimo od pretpostavke da se, kad su u pitanju fizička lica, ovakvi ugovori zaključuju između srodnika, gde se neminovno podrazumeva ugovor *intuitu personae*. Iako su ovakvi ugovori najčešći, brojni su i oni koji nisu sklopljeni između srodnika, pa se i odnos postojanja instituta *intuitu personae* kod ovakvih ugovora može dovesti u pitanje.

IV. MALOLETNIK KAO SUBJEKT ZAKLJUČENJA UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

Zakon o nasleđivanju ne sadrži odredbe o tome kakvi uslovi treba da budu ispunjeni na strani davaoca i primaoca izdržavanja da bi mogao biti zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju. Ovde je od važnosti pitanje da li za sposobnosti zaključivanja ugovora važe opšti propisi, koji inače važe za zaključivanje ugovora uopšte, ili treba da važe i neka posebna pravila. Nema sumnje da ugovarači treba da budu poslovno sposobni da bi mogli da zaključuju ugovor o doživotnom izdržavanju, iako Zakon o nasleđivanju ne sadrži izričitu odredbu o tome.²¹ Davalac izdržavanja mora biti poslovno sposobno lice. Zakonski zastupnik poslovno nesposobnog lica ne može u njegovo ime zaključiti ugovor o doživotnom izdržavanju u kome bi to lice bilo davalac izdržavanja, a ovaj ugovor ne može zaključiti ni punomoćnik lica koje želi da bude davalac izdržavanja.²² S druge strane, primalac izdržavanja može biti poslovno nesposobno lice, ali je u tom slučaju potrebno učešće zakonskog zastupnika i odobrenje organa starateljstva.

Na ovom mestu ćemo se baviti pitanjima maloletnika kao subjekta ugovora o doživotnom izdržavanju. Pre svega treba objasniti pojam maloletnika sa stanovišta građanskog prava. Maloletnik je pojam koji se različito određuje u pojedinim zemljama. U većini zemalja, pojam maloletnika određuje se limitiranjem starosne granice, pri čemu su godine života osnovno merilo. U ovom smislu, važna nam je klasifikacija maloletnika na osnovu poslovne sposobnosti koju vrši Porodični zakon Republike Srbije. Ovaj Zakon u čl. 64. koji se odnosi na poslovnu sposobnost deteta ističe:

„Dete koje nije navršilo 14. godinu života (mlađi maloletnik) može preduzimati pravne poslove kojima pribavlja isključivo prava, pravne poslove kojima ne stiče ni prava ni obaveze i pravne poslove malog značaja. Dete koje je

²¹ Поп-Георгиев Димитар, *Дојоворити за доживотна издршка*, Преглед, бр. 5–6/1958, Скопје, 15.

²² Više o ovome videti: Oliver Antić, *op. cit.*, 353.

navršilo 14. godinu života (stariji maloletnik) može preduzimati, pored pravnih poslova iz st. 1. ovog člana, i sve ostale pravne poslove uz prethodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno saglasnost organa starateljstva za pravne poslove iz čl. 193. st. 3. ovog zakona. Dete koje je navršilo 15. godinu života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.”²³

S obzirom na ovu zakonsku odredbu, nas interesuju mogućnosti zaključivanja ugovora o doživotnom izdržavanju kada se u ulozi subjekta pojave maloletnici. U našoj pravnoj teoriji uglavnom vlada stanovište da potreba za zaključivanjem ovog ugovora od strane maloletnika kao primaoca izdržavanja ne postoji.²⁴ Maloletnike su po Zakonu²⁵ dužni da izdržavaju roditelji, odnosno srodnici ili ustanova ukoliko nemaju roditelja. Sredstva za njihovo izdržavanje može da obezbeđuje i država, ukoliko roditelji ili srodnici nisu u stanju da obezbede njihovo izdržavanje. Pored ovog, i postojeći raznovrsni pravni instrumenti za zbrinjavanje maloletnika čine da je ugovor o doživotnom izdržavanju nepotreban kada su u pitanju maloletna lica. Pojedini autori smatraju da uprkos cilju i suštini ovog ugovora, koji nalažu da se kao primaoci doživotnog izdržavanja obično pojavljuju starija i za rad nesposobna lica, svrha ugovora će biti ispunjena i ako se kao izdržavani pojavi mlađe za rad nesposobno lice ili lice lišeno poslovne sposobnosti.²⁶ U stranim pravima postoje različita shvatanja o tome mogu li maloletnici biti primaoci izdržavanja iz ugovora o doživotnom izdržavanju. Tako zakonici pojedinih švajcarskih kantona predviđaju da ni maloletnici, ali ni staraoci u njihovo ime, ne mogu zaključivati ugovore o doživotnom izdržavanju, ni sa odobrenjem organa starateljstva.²⁷ Nasuprot tome, prema stavu nemačke teorije i prakse moguće je zaključiti ugovor u kome se maloletno lice pojavljuje u svojstvu primaoca.²⁸

S druge strane, interesantnije je pitanje da li se maloletnik može pojaviti u ulozi davaoca izdržavanja. Postoje shvatanja da, s obzirom na prirodu obaveze koja se nameće davaocu izdržavanja na osnovu ugovora, a to je lična obaveza

²³ Porodični zakon (*Službeni glasnik RS*, br. 18/2005 i 72/2011 – dr. zakon), čl. 64. st. 1, 2. i 3.

²⁴ Vidi: Nevenka Subotić-Konstantinović, *op. cit.*, 37.; Milenko Ubavić, *op. cit.*, 20.

²⁵ Porodični zakon (*Službeni glasnik RS*, br. 18/2005 i 72/2011 – dr. zakon), čl. 154.

²⁶ „Nema smetnji da i maloletnik bez roditelja takav ugovor zaključi. Međutim, organ starateljstva bi trebalo da proceni da li bi mu više odgovaralo da se zaključi ugovor o porodičnom smeštaju dece, ukoliko za to postoji socijalna potreba. Naravno, na odluku će uticati i činjenica da li je maloletnik konačno potpuno nesposoban za rad ili samostalni život, kao i nepostojanje lica koja su dužna da ga po zakonu izdržavaju, a maloletnik ima pogodne imovine i izdržavalac ispunjava sve potrebne uslove.” Vidi: Stojan Mihajlović, *Zajednica života zasnovana ugovorom o doživotnom izdržavanju*, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu u Beogradu, Zreњanin, 1965, 170 i 171.

²⁷ Alfred Clausen, *Der Verpfundungsvertrag*, Diss. Juris Freiburg, Basel 1908, p. 15.

²⁸ Više o ovome videti: Nevenka Subotić-Konstantinović, *op. cit.*, 38.

koju je on dužan trajno da ispunjava duži vremenski period kao i na to da se ne radi o raspolaganju imovinom, staralac maloletnog ili poslovno nesposobnog lica ne bi mogao da zaključi ugovor o doživotnom izdržavanju za svog štićenika kao davaoca izdržavanja, te se tako ove kategorije subjekata ne mogu pojaviti u svojstvu davaoca. Nasuprot tome, postoje mišljenja da davalac izdržavanja može biti maloletno lice, ali sa odobrenjem organa starateljstva.²⁹ Ukoliko bi ugovor o doživotnom izdržavanju u svojstvu davaoca izdržavanja zaključio maloletnik pod starateljstvom, ali bez saglasnosti organa starateljstva, takav ugovor bi bio ništav. Ipak, tako zaključen ugovor, pod određenim uslovima, može konvalidirati na dva načina: ili naknadnim odobrenjem organa starateljstva ili daljim izvršavanjem i prihvatanjem ugovora nakon punoletstva od strane ovog maloletnika koji je zaključio takav ugovor.³⁰ Nema nikakvih smetnji da roditelj kao zakonski zastupnik svog maloletnog deteta, zaključi ugovor o doživotnom izdržavanju u ime i za račun svog deteta. Na takvom stanovištu je i naša sudska praksa.³¹

Bitno je napomenuti da postoji zakonski osnov da maloletnik zaključi ugovor o doživotnom izdržavanju i bez učešća roditelja, kao i bez odobrenja organa starateljstva. Videli smo da Porodični zakon u čl. 64. st. 3. propisuje da dete koje je navršilo 15. godinu života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom. To praktično znači da s obzirom da izdržavalac preuzima ličnu obavezu da saugovarača ili treće lica do kraja njegovog života izdržava, on neminovno mora posedovati i određena svojstva. Ovde se pre svega misli da maloletnik treba da je sposoban za rad, kako bi mogao obezbediti potrebna sredstva za život. Ukoliko bi kod sklapanja ugovora maloletnik bio potpuno nesposoban, radilo bi se o poklonu imovine, što bi, svakako, izazivalo sumnju u pravu nameru ugovornih strana i otvaralo put ka izigravanju zakona. Pošto obaveze davaoca izdržavanja traže određenu radnu sposobnost i zrelost, one se približavaju ugovoru o radu. Kako maloletnik koji je mlađi od 15 godina života ne može da zaključi ugovor o radu,³² analogno tome ne bi mogao samostalno ni sklopiti ugovor o doživotnom izdržavanju u svojstvu davaoca izdržavanja. Po navršenoj 15. godini života, on bi mogao da preuzme obavezu doživotnog izdržavanja samo ukoliko u konkretnom slučaju ona ne bi bila teža od uslova

²⁹ Milenko Ubavić, *op. cit.*, 20.; Milan Počuča, *op. cit.*, 50.

³⁰ Više o ovome videti: Odluka Vrhovnog suda Hrvatske, Rev. 2358/1981, u: Milan Počuča, *op. cit.*, 52.

³¹ „Pravno je valjan ugovor o doživotnom izdržavanju koji je u ime i za račun maloletnog davaoca izdržavanja zaključen u zakonom propisanoj formi (pročitano, protumačeno i overeno od strane sudije) od strane roditelja.” (iz presude Vrhovnog suda Srbije Rev. 2791/05, od 9. februara 2006), u: Oliver B. Antić, Dejan B. Đurđević, *op. cit.*, 263 i 264.

³² Zakon o radu (*Službeni glasnik RS*, br.24/2005, 61/2005, 54/2009 i 32/2013), čl. 24. st. 1.

pod kojima maloletnik može zaključiti ugovor o radu i od izvršavanja tako preuzetih obaveza u vezi sa radom.³³

Prema Ustavu punoletstvo nastupa sa navršenih 18 godina života³⁴ kada se, po pravilu, stiče i potpuna poslovna sposobnost. Od pravila da se potpuna poslovna sposobnost stiče punoletstvom postoje određena odstupanja. Maloletno lice može da stekne potpunu poslovnu sposobnost i pre punoletstva ukoliko dođe do emancipacije. Emancipacija³⁵ je način sticanja potpune poslovne sposobnosti pre punoletstva i način prestanka roditeljskog prava. Porodični zakon predviđa emancipaciju ukoliko je maloletnik, pošto je dobio dozvolu za stupanje u brak, zaključio brak i u slučaju sudske emancipacije, odnosno kada sud donese odluku o sticanju poslovne sposobnosti ukoliko je maloletnik postao roditelj.³⁶ U tom slučaju bi takvo lice moglo zaključiti i ugovor o doživotnom izdržavanju bez posebne procedure i dobijanja saglasnosti.³⁷

V. ZAKLJUČENJE UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU IZMEĐU ČLANOVA PORODICE

Najveći broj ugovora o doživotnom izdržavanju su upravo oni koji se zaključuju između srodnika. Kako je ovde reč o ugovoru *intuitu personae* ovakav podatak uopšte nije neočekivan, budući da između srodnika upravo i postoje bliske veze i odnosi. Međutim, nama se na ovom mestu čini da je od posebnog interesa da odgovorimo na pitanje da li ugovor o doživotnom izdržavanju može da se zaključi između srodnika i lica koja imaju zakonsku obavezu izdržavanja. Ovo pitanje se ne postavlja kao sporno kada je reč o ugovorima koji se zaključuju između srodnika koji nisu uslovljeni zakonskom obavezom izdržavanja. Sporne situacije se pojavljuju u slučajevima kada ovakav ugovor zaključuju srodnici između kojih postoji obaveza izdržavanja na osnovu zakona.³⁸

³³ Stojan Mihajlović, *Zajednica života zasnovana ugovorom o doživotnom izdržavanju*, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu u Beogradu, Zrenjanin, 1965, 169.

³⁴ Ustav Republike Srbije (*Službeni glasnik RS*, br. 98/2006), čl. 37. st. 2.

³⁵ „Oslobađanje od očinske vlasti je emancipacija („izlaženje iz ruke” – *e manu*)... kako je vreme prolazilo, bila je sve veća privilegija, jer je omogućavalo učešće u privrednom životu i sticanje imovine”, vidi: Obrad Stanojević, *Rimsko pravo*, Službeni list SFRJ, Beograd, 1989, 130.

³⁶ Porodični zakon (*Službeni glasnik RS*, br. 18/2005 i 72/2011 – dr. zakon), čl. 84. st. 1. t. 2.

³⁷ „Може да се постави прашањето, дали еманципираните лица што не наполниле 18 години се способни да склучат договор за доживотна издршка. На ова прашање треба да се одговори потврдно затоа што еманципираните лица, без оглед на нивната возраст, се наполно деловно способни.” Vidi: Димитар Поп-Георгиев, *Дојоворой за доживојина издршка*, *Прејлед*, бр. 5–6/58, Скопје, 16.

³⁸ Vidi: Porodični zakon (*Službeni glasnik RS*, br. 18/2005 i 72/2011–dr. zakon), članovi 154–159.

U ovom smislu, posebno interesovanje dobija zaključivanje ugovora o doživotnom izdržavanju između članova porodice. Naš Porodični zakon, kao i prethodni Zakon o braku i porodičnim odnosima, ne definiše porodicu. U literaturi Porodičnog prava je veoma teško definisati porodicu, kao što je delikatno definisati neke osnovne pojmove kao što su život, čovek, sloboda, istina, pravda...³⁹ Ipak, među pojedinim definicijama porodice izabraćemo onu koja se najbolje uklapa u problem našeg istraživanja, a to je definicija koju je dala prof. dr Ljiljana Đurović: „Porodica jeste krug srodnika koji imaju međusobna prava i dužnosti utvrđene zakonom.”⁴⁰ Ukoliko pođemo od ove definicije, kao i od zakonske obaveze izdržavanja između članova porodice, onda s pravom možemo postaviti pitanje u čemu je svrha zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju između ovakvih lica. S druge strane, u našoj pravnoj teoriji,⁴¹ a takođe i u praksi naših sudova, nije bila sporna mogućnost zaključenja ugovora u kome se kao davalac pojavljuje lice koje ima zakonsku obavezu izdržavanja prema primaocu izdržavanja.⁴² Moramo istaći da ovakav stav može da dovede do ozbiljnih zloupotreba prava i izigravanja zakona. Problemi se pojavljuju kada postoji više lica koja su istovremeno dužna da na osnovu zakona izdržavaju primaoca, a onda on zaključi ugovor o doživotnom izdržavanju samo sa jednim od njih. Zloupotreba se očigledno može javiti u smislu činjenice da je ugovor o doživotnom izdržavanju teretan, pravni posao *inter vivos*, te imovina obuhvaćena ovakvim ugovorom ne ulazi u zaostavštinu primaoca izdržavanja. Time će ostali naslednici biti isključeni iz nasleđa. Navešćemo jedan primer iz prakse: samohrani otac ima troje odrasle dece, od kojih nijedno ne živi sa njim u zajednici, sva deca ga povremeno obilaze, staraju se i brinu o njemu, ali ipak, pred kraj života, on sa jednim detetom, koje više favorizuje i voli, zaključi ugovor o doživotnom izdržavanju, te ostalu decu potpuno isključi iz nasleđstva. Dokazivanje na sudu od strane, u ovom našem primeru, oštećenih svelo bi se na *probatio diabolica*, imajući u vidu da je reč o ugovoru *intuitu personae*, a da se, u konkretnoj situaciji, tiče ličnih i porodičnih odnosa. Ovakvih slučajeva je bilo i još uvek ima u praksi. Upravo zbog toga je u Nacrtu Zakona o nasleđivanju postojala odredba koja, na žalost, nije našla mesto i u samom Zakonu, jer se smatralo da je u praksi teško ostvariva. Ova odredba je glasila: „Ništav je ugovor o doživotnom izdržavanju

³⁹ Jonathan Herring, *Family law*, Second edition, Oxford University 2004., p. 1.

⁴⁰ Ljiljana Đurović, *Porodično pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1988, 4.

⁴¹ Oliver B. Antić, Zoran M. Balinovac, *op. cit.*, 507; Nevenka Subotić-Konstantinović, *op. cit.*, 39.

⁴² „Nije nevaljan ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen između dijeteta kao davaoca i roditelja kao primaoca izdržavanja” (Vrhovni sud Bosne i Hercegovine Gž. 1217/67 od 4. februara 1969. godine); „Zakonska obaveza izdržavanja između strana ugovornica kod ugovora o doživotnom izdržavanju nije smetnja za zaključenje takvog ugovora...” (Vrhovni sud Srbije GZZ br. 1390/82), u: Milenko Ubavić, *op. cit.*, 61–63.

u kome se kao davalac izdržavanja javlja lice koje je po zakonu dužno izdržavati primaoca, ako pre zaključenja ugovora nisu saslušani ostali koji imaju zakonsku obavezu izdržavanja.”⁴³ Izostankom ovakve odredbe, teret ispitivanja je prevaljen na sudije, koji će morati uzimati u obzir sve relevantne okolnosti koje mogu ukazivati na postojanje zloupotrebe u svakom konkretnom slučaju, što je ne samo veoma složeno, već i praktično nemoguće.

Predmet žustrih i suprotstavljenih diskusija u pravnoj teoriji, ali od izuzetne važnosti i za rešavanje u praksi, svakako je posebno zanimljivo pitanje ***ima li mesta zaključenju ugovora o doživotnom izdržavanju između supružnika***. Suprotstavljena shvatanja teoretičara pokazuju da je ovo najspornije od svih do sada postavljenih pitanja. Ovakva shvatanja proizilaze uzimajući u obzir prirodu braka, postojanje zakonske obaveze izdržavanja između supružnika, posebnog imovinskog režima u braku, kao i moguće zloupotrebe kod zaključenja ugovora sa ovakvim njegovim subjektima. Zakon o nasleđivanju ne sadrži odredbu koja bi rešavala spornu situaciju. Upravo neki autori to i smatraju, između ostalog, razlogom njegove nedopuštenosti.⁴⁴ Najveći broj autora, protivnika zaključenja ovakvog ugovora, ističu njegovu nedopuštenost usled razloga postojanja zakonske obaveze izdržavanja između supružnika.⁴⁵ U tom smislu profesor Andrija Gams kaže: „Nedozvoljen je i ništav ugovor o doživotnom izdržavanju između bračnih drugova, prvo zbog toga što su bračni drugovi inače dužni da se međusobno pomažu i izdržavaju...a drugo što aleatorni karakter tog ugovora može da stvara nezdrave odnose među njima”.⁴⁶ Suprotno stanovište, koje se pojavljuje nešto kasnije, ogleda se u shvatanju da ne postoje smetnje za zaključenje ugovora o doživotnom izdržavanju između supružnika, jer nije protivan zakonu, niti suprotan prirodni braka.⁴⁷ Nepostojanje izričite odredbe u samom Zakonu, koja bi zabranjivala ili dopuštala ugovor o doživotnom izdrž-

⁴³ Oliver B. Antić, Zoran M. Balinovac, *op. cit.*, 507.

⁴⁴ „Zakon o nasleđivanju ga ne predviđa; supružnici su dužni, po zakonu, da se izdržavaju; remeti se imovinski režim bračnih drugova koji je imperativno regulisan i zato što bi takav ugovor imao karakter ugovora o nasleđivanju”, vidi: Boris Vizner, *Građansko pravo u teoriji i praksi*, Autor Osijek, Osijek, 1967, 125.

⁴⁵ „Pošto je takva sadržina ugovora inkompatibilna sa dužnostima koje se u braku nameću, posebno sa dužnošću bračnih drugova da se uzajamno pomažu, takav ugovor se ne bi mogao smatrati dozvoljenim.” Vidi: Nevenka Subotić-Konstantinović, *op. cit.*, 35. i 36; „Znači da su takvi ugovori među bračnim drugovima suvišni, kada je imućni bračni drug i onako po zakonu obavezan drugom bračnom drugu na davanje uzdržavanja uz postojanje zakonskih pretpostavaka.” Vidi: Josip Hekman, *O pravnom karakteru ugovora o doživotnom izdržavanju*, Jugoslovenska advokatura, br. 3–4/1956, Savez advokatskih komora Jugoslavije, 20.

⁴⁶ Andrija Gams, *Bračno i porodično imovinsko pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1966, 80.

⁴⁷ „Izdržavanje se daje pored, a ne umesto zakonskog izdržavanja.” Vidi: Zoran Ponjavić, *Porodično pravo*, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac 2007, 373; „Bračni drugovi mogu sklopiti sve ugovore koji su pravno dozvoljeni... Oni mogu sklapati međusobno i ugovor o doživotnom izdržavanju.” Vidi: Vojislav Bakić, *Porodično pravo*, Savremena administracija, Beograd

žavanju između supružnika, videla se kao mogućnost za sklapanje ovog ugovora.⁴⁸ I sudska praksa nam je u početku pružala oprečne stavove kada je u pitanju ovaj sporni odnos. Međutim, u sudskoj praksi je ipak preovladao stav da je ovakav ugovor dopušten.⁴⁹

Mišljenja smo da, kada je reč o ugovorima o doživotnom izdržavanju koji zaključuju supružnici, posebno moramo biti oprezni zbog eventualnih zloupotreba i izigravanja zakona. Na sudovima ostaje da utvrđuju prave interese supružnika, kako bi uvideli zbog čega supružnici u konkretnoj situaciji sklapaju ovakav ugovor. To nije nimalo lak niti jednostavan posao prevaljen na sudstvo.

VI. ZAKLJUČENJE UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU U GRADU PANČEVU U PERIODU OD 2011. DO 2013. GODINE

Nakon izvršenog istraživanja u arhivi Osnovnog suda u Pančevu, kao i obavljenih razgovora sa sudijama, koji u vanparničnom postupku sastavljaju i overavaju ugovore o doživotnom izdržavanju, došli smo do značajnih podataka koji su vezani za našu temu. Cilj ovog istraživanja je dolazak do statističkih podataka o broju zaključenih ugovora o doživotnom izdržavanju u periodu od 2011. do 2013. godine i saznanja o procentualnom učešću lica, koja se pojavljuju u svojstvu subjekata zaključenja, u odnosu na ukupan broj zaključenih ugovora (videti Tabelu br. 1). Ovom prilikom je u istraživanju korišćen instrument intervjuisanja i analiza sadržaja.

Ukupan broj ugovora koji je zaključen i overen u Osnovnom sudu u Pančevu za period od početka 2011. do kraja 2013. godine iznosi 804. To praktično znači da je godišnje u proseku zaključeno 268 ugovora, što ne predstavlja izrazito veliki broj, ukoliko uzmemo u obzir značaj ovog ugovora i broj stanovnika na teritoriji Pančeva.

Ono što je opravdalo naša očekivanja jeste činjenica da je najveći broj ugovora o doživotnom izdržavanju zaključen između srodnika, što ne predstavlja neki poseban i neočekivan podatak kada se uzme u obzir da se radi o ugovoru *intuitu personae*. Od ukupnog broja zaključenih ugovora, broj ugovora zaključenih između subjekata koji su povezani rodbinskim odnosima zauzima oko 70 %. Od ovog procenta jedna petina ili 20 % čine ugovori koji su zaključeni između

1980., 167; „...time na izvestan način i brak učvršćuju”, vidi: Borislav T. Blagojević, Oliver B. Antić, *Nasledno pravo*, Nomos, Beograd, 1991, 387.

⁴⁸ Više: Rajko Sudžum, *Bračni imovinski režim u pravu Jugoslavije*, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu u Beogradu, Beograd, 1979, 319 i dalje.

⁴⁹ Vidi: Odluka Vrhovnog suda Srbije Gž. 4849/88, u: *Bilten Okružnog suda u Beogradu*, br. 31–32/1989.

supružnika, što čini oko jednu sedminu od ukupnog broja ugovora. Praksa stvorena u ovom Osnovnom sudu, jeste zaključenje ovog ugovora između supružnika koji nemaju decu, odnosno naslednike u prvom naslednom redu, a usled toga da bi se zaštitili od nasleđivanja pobočnih srodnika. Takvi supružnici uglavnom zaključuju dva ugovora, gde se pojavljuju u ulozi davaoca i u ulozi primaoca izdržavanja istovremeno. Manji broj je onih ugovora koji se zaključuju između supružnika koji imaju potomke iz prethodnih brakova. Kako saznajemo, takvi ugovori su pod „lupom” sudija i tu se obraća posebna pažnja, budući da se njima izuzimaju naslednici (najčešće su to deca iz prethodnog braka) iz prava na nužni deo. Takvi se ugovori, prema rečima sudije koja radi u parničnom postupku, najčešće osporavaju nakon smrti primaoca izdržavanja.

Broj ugovora koji se zaključuju između lica koja nisu povezana srodstvom iznosi oko 30 % od ukupnog broja zaključenih ugovora. Najveći broj ovakvih ugovora su oni koje zaključuje jedan ili čak i oba supružnika u ulozi primaoca izdržavanja, uprkos što imaju naslednike prvog naslednog reda (sinove i ćerke). Prema rečima sudija, to je iz razloga što roditelj(i) žele na ovaj način da ih kazne zbog nedovoljnog staranja.

Maloletnik, kao davalac izdržavanja, se pojavljuje u svega 4 do 5 % od ukupnog broja ugovora. Maloletnici se, uglavnom, javljaju u onim situacijama gde se kao primaoci izdržavanja pojavljuju njihovi preci, odnosno dede i babe po očevoj ili majčinoj liniji. U istraživanju smo naišli na jedan karakterističan ugovor u kome se pojavljuje maloletnik, kao reprezent iza preminulih roditelja, dok se u ulozi primaoca izdržavanja pojavljuju njegovi deda i baba po očevoj liniji. Ovim ugovorom iz nasledstva su bile isključene maloletnikove dve tetke po ocu. Kako saznajemo u razgovoru sa sudijama, za razliku od ustaljene sudske prakse gde je dovoljna saglasnost roditelja kod zaključenja ugovora u kome se kao davalac izdržavanja pojavljuje maloletnik, praksa Osnovnog suda u Pančevu je da se obavezno zatraži saglasnost Centra za socijalni rad, kao organa starateljstva, da bi se ugovor uopšte zaključio. To je iz razloga pravne sigurnosti. Na takvu informaciju nailazimo i u Centru za socijalni rad „Solidarnost” Pančevo, koji potvrđuju ovakvu praksu Suda.

Interesantan je podatak da nemamo nijedan zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju gde se u svojstvu davaoca izdržavanja pojavljuje pravno lice.

Tabela 1.– Rezultati na istraživanom uzorku u periodu od 2011. do 2013. godine u Osnovnom sudu u Pančevu, o procentu zaključenih ugovora s obzirom na lica koja se pojavljuju kao subjekti zaključenja

Srodnici	Supružnici	Lica van srodstva	Maloletnik	Pravno lice
70 %	14 %	30 %	4–5 %	0 %

VI. ZAKLJUČAK

Ugovor o doživotnom izdržavanju, kao što se da videti, predstavlja vrlo zanimljiv, ali i složen pravni posao, u kome se pojavljuju propisi naslednog, obligacionog i porodičnog prava. Uprkos tome, on se danas veoma često pojavljuje u pravnom prometu. Njegov značaj možemo uvideti i kroz viševekovnu tradiciju, budući da se održao još od vremena ranog srednjeg veka. Interesi koje je zadovoljavao ovaj pravni institut su se, doduše, menjali, ali to je pokazatelj sposobnosti ovog ugovora da se prilagođava interesima i prilikama trenutnog vremena i potrebama društva.

Pored svojih dobrih strana, ovaj ugovor ima i svojih nedostataka. Oni su očigledni pošto ugovor može poslužiti kao sredstvo izigravanja zakonskih propisa i zaključenja simulovanih ugovora. Nedostaci kod ovog ugovora se ogledaju kroz isključenje zakonskih naslednika iz prava na nužni deo i kroz lošu transparentnost u pogledu njegovog zaključenja. Posledice ovakvih zloupotreba mogu biti ozbiljne, jer se njime često obuhvata celokupna imovina primaoca izdržavanja. Najbitniji segment u ovom smislu jesu subjekti zaključenja ugovora, kao i njihovi ciljevi i težnje koje se pokušavaju njime ostvariti. Stoga se mora proniknuti u pravu nameru subjekata, da bi se utvrdilo šta oni žele njime postići. Budući da Zakon to ne reguliše, teret takvog posla je prevaljen na sudije, koje će morati u svakoj konkretnoj situaciji ustanoviti o čemu je reč, na taj način što će uzimati u obzir sve relevantne okolnosti slučaja.

EXCLUSIVE DEALING CONTRACTS AS A FORM OF ABUSE OF DOMINANT POSITION

Igor Gavric, graduate lawyer – master

Ph. D. student at the Faculty of Law, University in Kragujevac
Major in Civil Law

S u m m a r y

The inheritance issues have been interesting for people since the ancient times. A man will die but his property will stay. The life care contract, although it is very complex, since it is a mixture of inheritance, contractual and family relations, which appear at the conclusion and effectiveness of this contract, is the most often concluded contract in the inheritance law. As such, it is very suitable for misuse and breaking the law. On the other hand, this fact is beyond any doubt related to the relationships that are created between the parties, as well as with their intents and efforts that are present at the conclusion of the contract. The goal of this paper is to present possible parties to the conclusion and realization of the life care contract. The author starts with the hypothesis that the parties and their mutual relations are the most important factors that influence the fact whether the contract is really life care contract or its fictive or manipulative form.

Keywords: life care contract, parties, legal entity, juvenile, family, spouses

Др Жељко Фајфрић,
адвокат у Шиду

АДВОКАТ У КЊИЖЕВНИМ ДЕЛИМА ЈАШЕ ТОМИЋА^{5*}

Јаша Томић је рођен 11. октобра 1856. године у Вршцу. Ту је завршио основну школу, гимназију у Темишвару и Кечкемету. Током 1874. године студирао је у Бечу медицину од које је одустао и 1875. године започео студије филозофије. Исте године је као добровољац учествовао у босанско-херцеговачком устанку, након чега је отишао у Беч и Праг, где је наставио студије. Већ 1863. године он се обрео у Београду где сарађује са листом *Самоуправа*. После Тимочке буне постао је у Новом Саду уредник *Српског кола*. Активно је учествовао у тадашњем политичком животу. Полиција га је била ухапсила због једног збора који је растурен и на којем је избила велика туча. Тада, срећом, није био осуђен.

Од 21. децембра 1884. године Јаша Томић је уредник *Заставе*. Током 1885. биран је у Румском срезу за посланика за Народно-црквени сабор. Пар пута је био кандидован за посланика у Угарском сабору, али су мађарске власти увек успевале да осујете његов избор. Од тада је више пута осуђиван. Први пут 1886. године када је осуђен на три месеца затвора због штампарске кривице. Од 1887. он је шеф Целокупне народне слободоумне странке, која 1891. године мења назив у – Радикална странка.

Био је ожењен ћерком Светозара Милетића (1885). Само четири године касније убио је (1889) Мишу Димитријевића, уредника *Браника*. Осуђен је на седам година затвора, а током 1896. је помилован. Од 1898. он је опет шеф Радикалне странке у Угарској. Током 1912. и 1913. године затворен је у српском логору, а у време Првог светског рата интерниран је у Јегру,

* Рад примљен: 12. 11. 2013. године.

Мезетуру и Сегедин. Током 1920. године изабран је за посланика Уставотворне скупштине (нове државе), али је био болестан и није узео учешћа у њеном раду. Умро је 9. октобра 1922. године у Новом Саду.

Поред политичког рада, незаобилазног када се говори о политичкој историји Војводине, Јаша Томић се бавио и књижевним стваралаштвом. Објавио је више од 60 књига и брошура. Истовремено, сарађивао је са бројним листовима по којима је расуто на стотине његових текстова. Данас је скоро непознато да је Јаша Томић писао песме, романе, приповетке, драме, критике итд. Навешћемо од књижевних дела *Прво коло ђесама* (1879), *Књижевна зрна* (1888), *Песме* (1896), роман *Назарени* (1896), *Слике и приповећке* (1897), *Чича Сјанко* (1897), роман *Трулеж*, позоришну игру *Развод брака* (1922), *Досићеј Обрадовић* (1911), *Леја књижевности и уметности* (1918). Остале књиге и брошуре су различите социјалне и историјске студије (једна о Српско-турском рату и три о балканским ратовима), три су историјско-патриотске расправе, а написао је и више политичко-националних студија.

Иначе, ишчитао сам комплетна књижевна дела Јаше Томића и, морам признати, ту се ради о неким веома добрим текстовима. Њега не треба гледати искључиво као политичара. Он је био и књижевник, и то не баш занемарљиве инвенције, али ни посебно велике. Нарочито у романима. Ни у једноме од њих Томић није успео да ослика главне ликове у оној мери да они делују убедљиво. Сувише су беживотни и апстрактни да би били стварни. Карактеристично за његове ликове јесте то да су скоро увек, у свакој својој радњи, недоследни свему ономе што су раније радили или што ће касније да раде. Стога читалац никада не може да претпостави следећи њихов потез. Једноставно, потпуно су непредвидиви, што у животу, ипак, није случај. Томићеви ликови више представљају моделе различитих друштвених појава, што и доприноси њиховој апстракцији и удаљености.

У центру наших интересовања у овом тексту налазе се она књижевна дела у којима Јаша Томић говори о адвокатима. Битно је одмах рећи да су ти адвокати у многим случајевима стварне личности. Такође, када у својим делима говори о адвокатима наш писац је сувише тенденциозан. Не воли их, сматра их скоро злом друштва и то не крије ниједног момента. Међутим, Томићева тенденциозност није његова јединствена (само њему својствена) карактеристика. То је мана скоро целокупне тадашње српске књижевности. Тенденциозни су били и Доситеј Обрадовић и Лукијан Мушицки, па чак и Бранко Радичевић, а томе није измакао чак ни велики Његош. Изузеци су врло ретки. Друга је ствар што њихову тенденциозност не желимо да осетимо, јер она потпуно годи нашим истим таквим осећањима и појмовима. Па чак и ако је осетимо, није нам жао.

Оно што не могу да оповргнем код Томића (а то је и главни разлог зашто сам ишчитао сва његова књижевна дела) јесте осећање стварности живота. То је његова главна драж и главна снага. Уз све то, мало је људи током целог свог живота било тако консеквентно као што је то био Томић. Нема тих обзира који су били у стању да ту консеквентност код њега макар и на моменат пољуљају. Имао је бистар поглед на живот, хладно размишљање и сређене принципе, а надасве – много енергије. Он није књижевник у оном класичном смислу, и немојте је ни тражити код њега. Томићу књижевност служи као средство да оживотвори своје животне принципе и да преко ње изнесе своје назоре. Доследан је увек и стално, не да се никада збунити. Њему роман (приповетка нешто мање) служи у друге сврхе, најмање уметничке. Због тога је код његових дела свака књижевна (уметничка) критика једноставно непотребна и надасве – илузорна. Он у књижевности види једну одређену функцију и – ту се све завршава.

Код Томића постоји један проблем друге врсте. То што су му романи тенденциозни, то је мањи проблем, ниједан књижевник није без тенденциозности. Но, Томић ретко када успева да своју тенденцију стави у ненаметљиви контекст, он као да је намерно истиче и тиме његови ставови (тенденције) постепено прелазе у чисту пропаганду. Тако Томићеве моралне и поучне идеје често постају сувише наметљиве па могу да засметају. Уз то, иако скоро увек погађа истину, Томић је често сувише карикира, можда има превише егоизма, сујете, суровости и блазираности код његових хероја, али – и то се мора признати – тога заиста и има. Међутим, код Томића нема мере. Сви су адвокати једнако зли, једнако лажљиви и крадљиви. Тога заиста има, али то није јединствени модел. То је појава, али не и модел.

Веома добра је приповетка *За сина* где Јаша Томић описује заваду две куће – Спасића и Катића. У почетку су односи између две куће били добри, али приликом једне игре два дечкића – Уроша Спасића и Младена Катића, једноме од њих испадне орах на самој граници двају дворишта. Из тог плода изникне стабло, у почетку мало и кржљаво, али га дечаци ограде и оно постепено израсте у велико дрво. Када је почело да даје плодове (ораче) двојица дечака (Урош Спасић и Младен Катић) беру их заједно, али се једном приликом потуку око плодова. У тој тучи Урошу буде повређено око и тада почиње свађа између два оца – Спасића и Катића. Најпре је почело око тога како су се деца потукла, а онда настане спор око питања – чије је стабло ораха? Оно је расло на самој међи, али крошња се шири на оба дворишта. Тако је то почело. Обојица очева почињу да траже адвокате: „Често су ватали коње у кола те ишли адвокатима, јер кнез и кметови нису могли никако да их пресуде.”

Све је почело да прераста у нешто чему нема краја: „И Катић и Спасић говоре у општинској кући о римском праву и чега ту нема. Та није ли

недавно чак и Катићева домаћица почела на рогљу да говори о римљанским „пандекама”, „пандектама”, чему ли?” Иако у центру ове приче нису адвокати и њихове преваре, ипак Јаша Томић и то провлачи, тако да се може јасно видети тадашњи однос према адвокатима. Онда је и друга породица пронашла адвоката: „Била и она недавно са својим човеком код адвоката у вароши (однела му трубу свилена српска платна) па том приликом чула све, што говори и иде њима у прилог.”

Сада почиње сукоб два адвоката, који Јаша Томић описује онако како би то урадио и сам Нушић: „Катићев адвокат се позивао на то да је орах Катићев јер је дебло више на Катићевој страни. Тако то суди здрава памет, а тако би то судили и Римљани. Има бар место у римским пандектима које њему даје право. Кад су Римљани нашли, на пример на међи, између два суседа, у земљи укопан кип (штатуу), онда је кип био својина онога према чијој граници, кући, беше окренута глава кипова. По томе дакле и орах мора бити онога, према коме је нагнут главни део – дебло. А дебло је већма на Катићевој страни.” Проблем је у томе што онај други адвокат (Спасићев) резонује другачије: „Он каже, иако је доњи део дебла више на Катићевој страни, грање и дрвеће се надвило највише над Спасићевом авлијом. А глава од дрвета је: плод, грање, жиле.”

На то Катићев адвокат одговара: „Да је Платон најпаметнији човек у Риму и у свету рекао ово: човек је живо дрво само обрнуто. Што је код дрвета доле, жиле, то је код човека горе, глава. Дакле су у дрвета жиле главни део, не гране. Спасићев адвокат не признаје то. Што је доле, доле је, то не може ни Платон преокренути. Дебло је више према оној страни, према којој су жиле. А према којој се страни вуку жиле? Према оној откуд добијају хране. У Катићевај авлији био је сигурно закопан какав цркнути кер зато се онамо протегле жиле. Али и круна дрвета, грање иде онамо одакле добија своју храну. А круна дрвета се не храни цркнутим керовима, него сунцем и топлотом. То грање и лишће протеже према Спасићевој авлији, јер одонуд добија зраке и сунца. То је као што се и цвет у соби шири увек према оној страни, која је окренута прозору. Шта је сад претежније? Да л’ онај део дрвета, који иде за цркнутим кером или онај део који иде за сунцем? Зар може бити глава оно што иде за трулежом, а ноге оно, што иде за светлошћу и – сунцем?”

Сада се парница размахала, а то је изгледа баш оно што су ова двојица адвоката и хтела: „Ето тако се вукла и развијала та ствар. И Катић и Спасић су добро плаћали својим адвокатима, а адвокати су налазили разлога за и против, да је милина била слушати.” Постепено су обе куће материјално пропадале. Када је већ и целоме селу дојадило да гледа овај сукоб где обе куће пропадају, кмет и депутација одлазе код познатог адвоката у варош. Овај им даје објашњење да је орах заједнички јер расте на међи, али, онда адвокат саветује, ако њих двојица (Катић и Спасић) не могу да се разумеју:

„...а ви им судите, да није ничији, јер није управо ни у једнога у авлији.” Њима, даље говори адвокат, припадају само они плодови који им падну у двориште. Брати не смеју, могу једино да чекају да плодови отпаду. Ни то није помогло, године су пролазиле у свађама и до краја долази до убиства када један комшија убија другог.

У целини ова приповетка није била усмерена да опише адвокате већ нарави тадашњих људи: „Но ко дубље завири у суштину ствари, мора се уверити, да ту није главни узрок злу, орах, гуска ил’ буди каква ситница, но је тај узрок много дубљи. Тај узрок је у крутој нарави нашој у непопуштању, донекле у правдољубивости.” Ипак, Јаша Томић и те како усмерава своју оштрицу и према оној двојници адвоката које узимају Спасић и Томић. Обојица адвоката измишљају разлоге којима треба да убеди своје клијенте да су у праву и то успевају у толикој мери да су постигли да парница крене у недоглед, што се њима и те како исплатило јер су клијенти добро плаћали.

У приповеци *Свети Тимотије* Јаша Томић тек узгред спомиње адвокате. Ту је неки Паја убио жену тако што ју је газио ногама па је унајмио скупог адвоката од кога је очекивао много: „Паја Марјанов је по српском обичају одмах продао земљу и кућу, те раздао на адвокате. Кад код Срба један другом разбије главу одмах мисли да ће га обесити ако не разда све што има адвокатима и коме још не.” Дакле, овде Јаша Томић спомиње један накарадан обичај код Срба у Војводини тога времена. Не може се рећи да се овај адвокат „није потрудио”. Међу „олакшавајуће” околности адвокат убацује нешто веома чудно: „Чича Пајин адвокат је додуше и учинио све што је могао. Молио је славни суд да узме у обзир што је Тимотије убио свету Макрену – папучом. А навлаш је заборавио додати, да је та папуча била, прво, поткована, а друго, да је била на нози светог Тимотија, и да ју је он „згазио као мачку”, штоно рече Паја Марјанов.”

Посебно је интересантна Томићева позоришна игра *Развод брака*, писана 1922. године. Није ми познато да ли је икада и изведена. Радња се догађа почетком XX века, а главни јунак целе сторије јесте адвокат др Миле Велић. У основи, ово је нека врста комедије где све започиње у чекаоници код адвоката Велића. Ту су две сестре – Смиљка и Милка. Смиљка жели да се разведе од свога мужа индустријалца Косте Грујића, али нема храбрости да разговара о томе са адвокатом. Ту улогу преузима њена сестра Милка која се представља као Смиљка и адвокату Велићу све говори. И ту сада почиње заплет. Адвокат Велић мисли да разговара са Смиљком (а разговара са Милком) и прихвата се да је заступа у разводу брака.

Да се овај заплет закомпликује побрине се Милка која одлази код Смиљкиног мужа – Крсте Грујића. Ту тражи да он (муж) врати сва супругина писма (Смиљкина). Овај не жели да се разведе од Смиљке јер зна да ће морати да врати позамашан мираз. Стога смисли подвалу и подмет-

не Милки износ новца који одговара износу мираза који је добио. Наиме, Милка мисли да је добила сестрина писма и не слути да је у том свежњу и подметнути новац. Онда Грујић алармира полицију и тврди да му је Милка украла паре. Сада на сцену ступа адвокат Велић и са пар вештих потеза на-тера Грујића да призна да је све наместио. Да не би избио скандал, Грујић пристаје на развод, итд. Углавном, све се лепо завршава, а адвокат Велић до краја запроси Милку. Дакле, то би била радња.

Највећи део радње се догађа у Новом Саду (први и други чин), један део (трећи чин) у Великој Кикинди, један (четврти чин) у Бечу, а расплет (пети чин) у Сомбору. Сам адвокат Велић није психолошки изнијансиран, помало је вештачки чврст и сигуран у себе. Очигледно је да се ради о новосадском високом (аристократском) друштву, а такви су и дијалози. Баш ти дијалози делују извештачено са пуно разних алузија и вишезначних реченица. То је посебно видљиво у оном делу где адвокат Велић разговара са Милком (мислећи да је то Смиљка) о браку и томе шта он значи, каква је улога мужа, каква жене, итд. Све започиње тиме да Милка (у име Смиљке) говори да жели да се разведе од мужа јер: „Не могу више с њим заједно. Мрзим га, неумољиво га мрзим.” Ту онда почиње цела расправа о томе да је брак друштвена људска установа, али да је проблем код цркве добити разрешење брака. Ту је одмах видљива она политичка црта, заправо то је лични став Јаше Томића.

Таквих ставова има више. Када се потегне питање о мужу Смиљкином (Кости Грујићу) адвокат Велић пита какав је он као човек и какав углед ужива у своме месту, Милка је јасна: „Најбољи! Пре свега, он је богат”, а онда додаје: „Ко има данас много новца не треба својим новцем да учини икоме добра, може слободно чинити и зла, ако је богат, цене га.” Адвокат Велић се не слаже и каже да је то било некада, али Милка је упорна: „Мени се чини, никад као сад.”

С друге стране, Јаша Томић очигледно веома добро познаје начин рада адвоката и то се кроз пар сцена и те како може осетити. Тако, када прихвата Смиљкин случај за развод брака, Велић коментарише: „Ово је, како ми адвокати кажемо: занимљив случај. Овај се *случај не може навући на обичан калуј. То нас подстрекава.*” Да је Јаша Томић добро упознат са начином рада адвоката, увери ме је у једном Велићевом коментару. Када га Милка пита да ли имају какве шансе у парници која им предстоји, адвокат одговара: „Изгледа има. Многу сам већ парницу добио, о којој сам био уверен да ћу је изгубити. Наравно, многу сам парницу изгубио, о којој сам био уверен да је морам добити.”

Најозбиљнији приступ раду адвоката, кроз своја књижевна дела, Јаша Томић приказује у приповеци *Развађају се (Из дневника једнога адвоката)*. Ту сам Томић има улогу адвоката код којег долази једна госпођа, млада,

грациозна, лепа, а тражи да се од мужа разведе. Ту су интересантна нека адвокатава (заправо Томићева) запажања: „Јер госпође долазе код адвоката у црнини и уплакане обично само онда, кад им ко умре, или кад хоће да оживе, тј. кад се растављају од мужа.” Онда надаље описује госпођу: „Госпође, које долазе да се растављају, обично су врло пажљиво очешљане и нокти су им јако чисти. Оне, које долазе после каквог смртног случаја, мало мање пазе на фризуру и нокте.” Томић (као адвокат) описује како се упушта у анализу онога што је пред њим: „Лечнику се мора дозволити да загледа у тело, нама адвокатима се мора дозволити у оваквим приликама, да загледамо у – осећаје.”

Даље у приповеци Јаша Томић се не бави толико адвокатима, он више расправља (некада покуша да то буде и филозофски) о браку, односима супружника, чак и о верским осећањима, итд. Кроз даљу радњу писац, као адвокат, покушава да измири брачни пар: „У врло много случајева сврши се с измирењем, понајвише због деце.” Током даљег тока приповетке Томић заправо више расправља о конкретном браку, разлоге због којих је ова жена незадовољна у браку, итд.

Посебна мета Јаше Томића биће адвокат др Илија Вучетић. Ја сам о овом адвокату писао у *Историји адвокатуре Војводине* и ту сам дао његове основне биографске податке, стога то сада нећу понављати.¹ Баш адвоката Вучетића спомиње Јаша Томић у неколико својих приповедака. Једна од њих је *Захвалан коњ*.² Ово је типична политичка приповетка где се Јаша Томић на свој начин свети политичком противнику, овај пут адвокату Вучетићу.

Приповетка је шaljив приказ по којем је деда Јови неки комарац, наводно „краљ комараца” (којег овај није згњечио) из захвалности дао дар разумевања немуштог језика. Сада је деда Јова могао да разуме шта животиње говоре међусобно. Тако је деда Јови овај комарац испричао како је летео по Сремским Карловцима и онда улетео у собу где је био патријарх Георгије Бранковић. Сео му је на чело, али му није сисао крв будући да је патријарх био сав „отрован”: „Да сам се напио само мало крви његове, тамо би ми био крај.” И сада прича иде даље. Надаље говори сам деда Јова: он је једном приликом дошао у Нови Сад пред Српску задругу за помагање и штедњу, а у тој истој згради становали су епископ (владика) бачки и адвокат др Илија Вучетић. Пред владикином кућом стајале су патријархове каруце и у њих упрегнута два коња: „И видим где дешњак патријархов подиже главу и трипут му се поклони.” Наиме, на прозору куће стајао је адвокат Вучетић и баш њему се овај коњ клањао. То је зачудило оног другог коња па пита

¹ Фајфрић, Жељко: *Историја адвокатуре Војводине од почетака до 1941. године*, Нови Сад, 2008, 168–169.

² Јаша Томић: *Приповетке 1*, Нови Сад, 2006, 238–239.

овога што се клања: „Што се ти, море, толико клањаш ономе господину на прозору?” Онда му овај коњ што се клања одговори: „Како му се, море, не бих клањао?! Та да он због оних проневера није толико извлачио нашег господара патријарха из блата, колико би нас двоје онда тек морали да вучемо?!” И опет диже главу и поклони се поново др Илији Вучетићу.

Није др Вучетић споменут само у споменутој приповеци. Има тога још. У приповеци *Док се сџезао колан* опет Јаша Томић спомиње Вучетића. Додуше, не по имену, али је јасно да је то он. Наиме, неки старац иде путем, стижу га каруце, а у њима „седи уздигнуте главе фишкал Народних фондова”. То је баш Вучетић, у то време он је радио за Народне фондове. Ту се води дијалог између сељака и фишкала (Вучетића), све је политички усмерено. Наиме, фишкал говори сељаку да је могао и он (сељак) да нађе запослење у Народним фондовима, али да није хтео: „Само да си хтео да му се клањаш, данас не би морао да идеш пешке.” Но сељак постиди фишкала: „Али да си ти научио да идеш пешке, не би морао данас да се клањаш оном карловачком несретнику.” Тај „карловачки несретник” је патријарх Георгије Бранковић. Дакле, овде Томић директно оптужује др Вучетића да се „клања” патријарху Бранковићу и да због тога има тај уносни фишкалски положај у Народним фондовима.

У приповеци *Како се људи њрежу у таљиге* Јаша Томић опет напада на адвоката др Вучетића, затим на патријарха Георгија Бранковића, али и на Полита Десанчића. Он веома увредљиво наводи како су и др Вучетић и Полит Десанчић „упрегнути”, и то добровољно, у таљиге патријарха Бранковића: „А догодило се да Полита и Вучетића опи патријарх Георгије, и они, у бунилу своме, метнуше га у таљиге, заједно са прљавштинама његовима, викнуше му живео; затим се упрегоше, те почеше да вуку.” Надаље, Јаша Томић напада и лист *Браник*: „Чуди се сав свет шта то би, само Браникови синови полетеше за таљигама, те гурају и они”, а нешто даље додаје увреду на рачун Вучетића: „Само као Шваба, хоћу рећи као Полит и Вучетић.”

Роман *Трулеж* (1898) је у основи друштвени роман (са јаким утицајем романтизма), али са великим нагласком на политику. Радња је усредсређена на главни лик, Каменка, и његову ћерку Олгу. Каменко је у покушају да на лак начин дође до велике зараде почео да се бави надриписарством, повезао се са неким адвокатима у граду па почео са преварама. Ово је сада прилика да Томић још једном каже шта мисли о адвокатима. Иако роман није тако кратак, о адвокатима нема много текста. Тек ту и тамо промакне које размишљање. Свеукупно, о адвокатима Томић нема баш неко високо мишљење. Говори о адвокату Дерићу који се бавио лихварењем: „Ђорић је био на врло ружном гласу с таквих послова, те су га зато и прозвали Дерић.” Јасно се осећа да писац добро познаје адвокате, и то толико добро да описује (јакно верно) њихово међусобно оговарање (какво је и данас при-

сутно). Неки сељак говори другоме адвокату како има свог адвоката који га завлачи („Адвокат ме вонта, те данас, те сутра, па никад. Пре ми рече, да ће најдуже кроз месец дана бити готов, али видим ја моје добро јутро”), а када је рекао како се тај адвокат зове, други га адвокат пита: „Где си тог магарца нашао?” И данас толико присутно мишљење да се код адвоката плаћа сваки улазак у канцеларију, Томић овако описује: „Кад дођеш код варошког адвоката па хоћеш да му приповедаш о твом процесу, а он, пре него што отвориш уста, отвори руку, па каже: пет форината. И онда ће те тек слушати и саветовати, шта да радиш.” Нешто даље такав став конкретизује: „Кад је Стефанија отишла код адвоката и испричала му све по реду, онда ће он рећи – Савет кошта пет форината. Јер тицало се једног белова, а тицало се целог целапа волова, мени је исти труд.”

Главни јунак романа (надриписар) Каменко у једном делу радње доводи свога „клијента” Катића у потпуну слуђеност и зависност, тако да Катић већ има ноћне море: „Дознао је да Катић већ сања параграфе, а то је добар знак. Испрва му је долазио кришом, ноћу у кућу и бојао се параграфа као да ће му одгрести уши. Сад се већ лепо упутио. Још док се ствари заплету мало јаче, те почну стизати пресуде, па дођу егзекуције, затвор, онда ће Катић сновати не само параграфе него ченгеле и вешала, и тада га можете черупати и транжирати по вољи.” Каменку је то толико добро кренуло да се почео подсмевати правим адвокатима, али кроз то подсмевање се и описује начин рада тадашњих адвоката: „Та да сам учен као што сам мудар, могли би сви варошки адвокати у прошњу. Та ето, на пример Манетић. Је ли то чуо жив човек, да адвокат каже партији у очи: – Не троши бадава новце, немаш право и мораш изгубити. Па онда Јовић! Зар је тај бољи? Све мљацка нешто, мљацка: – Видећу, трудићу се. Овамо код мене у школу, па да видите, како се ради!”

Томић у каснијем току романа опет помало убацује размишљања о адвокатима. У разговору између младића који студира право и једног старијег човека (Матејића), овај (Матејић) пита младића шта студира, овај одговара да студира право и да жели бити адвокат јер они најбоље живе. Онда то образлаже: „Изволите рачунати. Професор има плате хиљаду и две стотине, највише две хиљаде форината, мерниково је врло несигурно, а лечник ако заслужи две хиљаде форината годишње хвали Бога. Адвокат може олако заслужити двапут толико.”

У целини роман *Трулеж* има тачно одређену намену и Томић је ту консеквентан. Покушава тадашње друштво показати као најобичнију трулеж, живот је сличан томе, а адвокати као битан део целокупног поретка само придоносе да та трулеж буде још већа. Због тога сматрам овај роман ипак успелим. Томић је хтео да изнесе трулеж живота, па и многих адвоката, и у томе је заиста и успео.

PRAVNI AFORIZMI

AKO VEĆ PLAGIRATE, NE ŠTEDITE NA TUĐOJ PAMETI.

REČI SU NEVINE U ODNOSU NA ONO ŠTO JE PREĆUTANO.

AKO SE BRANITE ĆUTANJEM, POSTAJETE ZAROBLJENIK NEIZGOVORENIH REČI.

REFORME NE BI BILE POTREBNE KADA SE NE BI MENJALI INTERESI I VLASNICI
TIH INTERESA.

O PRAVDI SU KROZ ISTORIJU PISALI GUBITNICI. DOBITNICI SU ŽIVELI OD NJE.

DIJALOG TUŽILACA I ADVOKATA ŠKRT JE NA REČIMA, A BOGAT PRI MISLIMA.

GLUPOST JE KOMPLIKOVANA, ALI SU JOJ SUDOVI DORASLI.

I DOKAZI PRATE MODU. SVE ČEŠĆE NISU GOLI.

SLOBODA GOVORA JOŠ UVEK VAS NE OSLOBAĐA OBAVEZE DA VODITE RAČUNA
O ONOME ŠTO ĆETE PREĆUTATI.

SMRTNA KAZNA JE SVE MANJA PRETNJA ŽIVOTU.

Autor
Miroslav Zdjelar,
advokat u Novom Sadu

**СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
одржане 29. 08. 2014. године**

1. **СТОЈШИН МИЛОШ** (ЈМБГ:0906987800002), дипломирани правник, рођен 09. 06. 1987. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Петра Драпшина 22.

– **БРИШЕ СЕ** из Именика адвокатских приправника **СТОЈШИН МИЛОШ**, адвокатски приправник код Миловац Мирјане, адвоката у Будисави, са даном 28. 08. 2014. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

2. **МАРЧЕТА СРЂАН** (ЈМБГ:1209979800053), дипломирани правник, рођен 12. 09. 1979. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Буковцу, Карађорђева 176.

– **БРИШЕ СЕ** из Именика адвокатских приправника **МАРЧЕТА СРЂАН**, адвокатски приправник код Војкић Владимира, адвоката у Новом Саду, са даном 28. 08. 2014. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

3. **НОВАК НЕМАЊА** (ЈМБГ:0705988800051), дипломирани правник, рођен 07. 05. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Темерину, Новосадска 383.

– **БРИШЕ СЕ** из Именика адвокатских приправника **НОВАК НЕМАЊА**, адвокатски приправник код Новак Петра, адвоката у Темерину, са даном 28. 08. 2014. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

4. **АЧАНСКИ ЈЕЛЕНА** (ЈМБГ:2709985805039), дипломирани правник, рођена 27. 09. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Васе Стајића 26.

– **БРИШЕ СЕ** из Именика адвокатских приправника **АЧАНСКИ ЈЕЛЕНА**, адвокатски приправник код Ковачевић Бошка, адвоката у Новом Саду, са даном 28. 08. 2014. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

5. **РАДУЛОВИЋ ЉУБИЦА** (ЈМБГ:2009984805033), дипломирани правник, рођена 20. 09. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Димитрија Туцовића 2.

– **БРИШЕ СЕ** из Именика адвокатских приправника **РАДУЛОВИЋ ЉУБИЦА**, адвокатски приправник код Вигњевић Данице, адвоката у Футогу, са даном 28. 08. 2014. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

6. ПАВЛОВИЋ МАЈА (ЈМБГ:1005983715139), дипломирани правник, рођена 10. 05. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Фрушкогорска 31, стан 31.

7. ВОЈНИЋ ХАЈДУК ЈУГОСЛАВ (ЈМБГ:1706983820070), дипломирани правник, рођен 17. 06. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Туре Баковића 15.

8. МИШОВИЋ ГУЦУЊА СНЕЖАНА (ЈМБГ:2202974825081), дипломирани правник, рођена 22. 02. 1974. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Ади, Трг ослобођења 11.

9. РАДУЛАШКИ МИРЈАНА (ЈМБГ:0302982835115), дипломирани правник, рођена 03. 02. 1982. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бечеју, Трг ослобођења 3.

10. АНДОНОВИЋ С. МИЛАН (ЈМБГ:1109988890044), дипломирани правник, рођен 11. 09. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Мачванској Митровици, Мачвански кеј 67.

11. КОШИЋ Д. БОЈАН (ЈМБГ:2211974860056), дипломирани правник, рођен 22. 11. 1974. године УПИСУЈЕ СЕ 29. 08. 2014. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Димитрија Туцовића 11.

12. ИСПРАВКА: У саопштењима са седнице Управног одбора одржане 27. 06. 2014. године, објављеним у *Гласнику* број 6, на страници 401, под редним бројем 38, техничком грешком је објављено да се МИРИЋ МИЛАНА уписује у Именик адвокатских приправника на вежбу код Алексић Гордане, адвоката у Новом Саду.

13. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БЕЛОВИЋ МАЈА, рођена 08. 03. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Видић Манастирац Видосаве, адвоката у Сремској Митровици, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

14. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БУРЛИЦА САЊА, рођена 07. 10. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Филиповић Љубице, адвоката у Сремској Митровици, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

15. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ГАТАРИЋ СРЂАН, рођен 15. 02. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Међедовић Борице, адвоката у Сремској Митровици, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

16. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ДРЧА МИЛИЦА, рођена 09. 09. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Крунић Шеврт Ане, адвоката у Инђији, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

17. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ГРУЈИЋ ИРИНА, рођена 03. 03. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јовановић Зорана, адвоката у Старој Пазови, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

18. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РИСТИЋ ДЕЈАН, рођен 17. 09. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станојчић Јована, адвоката у Руми, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

19. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БУЛАЈИЋ МАРКО, рођен 21. 07. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Старчевић Страхиње, адвоката у Сомбору, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

20. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду САВИЋ СОЊА, рођена 06. 08. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Савић Етел, адвоката у Апатину, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

21. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МЕЂЕШИ АЛЕКСАНДРА, рођена 16. 08. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јоксовић Марије, адвоката у Кули, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

22. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПЕЈИЋ НЕБОЈША, рођен 11. 06. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Матић Мирослава, адвоката у Суботици, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

23. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду НИШИЋ ЈЕЛЕНА, рођена 14. 12. 1983. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Дикосавић Томислава, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

24. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ГАВРИЋ ИВАНА, рођена 11. 03. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Краљ Биљане, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

25. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВУЧЕНОВИЋ АЊА, рођена 24. 04. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Рајачић Јелене, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

26. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИЛОСАВЉЕВ МАРИЈА, рођена 22. 12. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

27. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РИСТИЋ БОЈАНА, рођена 27. 06. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ристић Драгослава, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

28. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИЋИЋ ЈЕЛЕНА, рођена 11. 04. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Корица Марине, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

29. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТОЈИЋ ЈЕЛЕНА, рођена 26. 07. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Оберман Игорa, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

30. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ШИЈАЧИЋ ВИШЊА, рођена 15. 10. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Кљајић мр Дејана, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

31. УПИСУЈЕ се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈЕЛИЋ АЛЕКСАНДРА, рођена 05. 06. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

32. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПОПОВИЋ МИЛЕНА, рођена 01. 07. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Корица Марине, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

33. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ТРАВИЦА НИКОЛА, рођен 21. 09. 1982. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Алексић др Немање, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

34. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЦВЕТКОВИЋ МЛАДЕН, рођен 04. 05. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Травица Бранислава, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

35. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СМИЉАНИЋ ВЛАДИМИР, рођен 09. 08. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Лесковац Милице, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

36. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ГРБА МИЛАН, рођен 05. 01. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Грба Божидара, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

37. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПИЛИПОВИЋ АЛЕКСАНДАР, рођен 13. 07. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Пилиповић Ђорђа, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

38. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЗЕЦ ДАВОР, рођен 31. 12. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Вучковић Вука, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

39. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду САМАРЦИЋ БОРИС, рођен 29. 04. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Плавшић Љиљане, адвоката у Новом Саду, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

40. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИЛОЈЕВИЋ ЈОВАН, рођен 07. 04. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ђурђев Душана, адвоката у Темерину, дана 03. 09. 2014. године, у трајању од две године.

41. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине КРСТИЋ МИЛАКОВ ЉИЉАНА, адвокат у Панчеву са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Милошевић Анђелија, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

42. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ЈУКИЋ СНЕЖАНА, адвокат у Панчеву са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Босиљ Милана, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

43. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СУБАКОВ АЛЕКСАНДРА, адвокат у Бечеју са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Субаков В. Милош, адвокат у Бечеју, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

44. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине БЛЕШИЋ ШПИРО, адвокат у Футогу са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Чекић Бранимир, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

45. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ТРАВАР РИСТО, адвокат у Новом Саду са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Чекић Бранимир, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

46. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ВРАЊЕШ ИГОР, адвокат у Новом Саду са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Ласло Сенада, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

47. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ОБРАДОВИЋ МИРОСЛАВ, адвокат у Новом Саду са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Копања Владимир, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

48. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СОРО СИНИША, адвокат у Новом Саду са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Соро Мирјана, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

49. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ЂОРЂЕВИЋ БОЖЕНА, адвокат у Ковачици са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Бенка Марија, адвокат у Ковачици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

50. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине БУКАРИЦА НЕНАД, адвокат у Оџацима са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Бошкић Јасмина, адвокат у Оџацима, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

51. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ГАЛЕЧИЋ МАЈА, адвокат у Сремској Митровици са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Жупунски Дарко, адвокат у Сремској Митровици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

52. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ФИЛИПОВИЋ УЗЕЛАЦ ЈАСМИНА, адвокат у Суботици са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Филиповић Љубић Милка, адвокат у Суботици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

53. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ГРАЦА ШОТИ ЕВА, адвокат у Кањижи са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Бајић Шарњаи Тамара, адвокат у Сенти, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

54. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине МАЈСТОРОВИЋ МАНЕ, адвокат у Зрењанину са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Даријевић Вићентије, адвокат у Зрењанину, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

55. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине БОГДАНОВ ЖИВА, адвокат у Панчеву са даном 22. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Недомачки Сениша, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

56. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СТАНКОВ БОГОЉУБ, адвокат у Зрењанину са даном 28. 06. 2014. године, услед смрти.

– Даријевић Вићентије, адвокат у Зрењанину, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

57. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ВЕСКОВИЋ Ж. МИОМИРА, адвокат у Сремској Митровици са даном 19. 07. 2014. године, услед смрти.

– Силић Љубица, адвокат у Сремској Митровици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

58. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ТРУХАР ЖЕЛИМИР, адвокат у Сремској Митровици са даном 29. 08. 2014. године, услед губитка радне способности.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Младеновски Сергеј, адвокат у Сремској Митровици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

59. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ЛАЗИЋ ВАЛЕРИЈА, адвокат у Суботици са даном 31. 08. 2014. године, због пензионисања.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Војнић Мирјана, адвокат у Суботици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

60. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине МИТРОВИЋ СВЕТЛАНА, адвокат у Панчеву са даном 31. 08. 2014. године, на лични захтев.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Глуваков Љиљана, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

61. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ГРБИЋ ДРАГИЦА, адвокат у Панчеву са даном 31. 08. 2014. године, на лични захтев.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Глуваков Љиљана, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

62. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СЕЛАКОВИЋ СВЕТЛАНА, адвокат у Новом Саду са даном 31. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Селаковић Страхиња, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

63. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ПЕПИЋ ДРАГО, адвокат у Новом Саду са даном 02. 08. 2014. године, услед смрти.

– Качар Срето, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

64. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ДАМЈАН-ЧЕВИЋ МИЛИЦА, адвокат у Сремским Карловцима са даном 20. 07. 2014. године, на лични захтев.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Соро Мирјана, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

65. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СУВАРА БРАНКА, адвокат у Бачкој Паланци са даном 31. 08. 2014. године, на лични захтев.

– Чекић Бранимир, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

66. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине МАРИНКОВИЋ ЈЕЛЕНА, адвокат у Новом Саду са даном 31. 08. 2014. године, због заснивања радног односа.

– Именована задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Здравковић Жељка, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

67. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СИМИЋ САЊА, адвокат у Руми са даном 15. 09. 2014. године, на лични захтев.

– Малетић Владислав, адвокат у Руми, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

68. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ШУВАКОВ ДУЊА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Бобан Петра, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 06. 2014. године.

69. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине КОВАЧ БОЈАН, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Корица Марине, адвоката у Новом Саду, са даном 29. 07. 2014. године.

70. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ДИВЈАК САЊА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Лекић Весне, адвоката у Новом Саду, са даном 04. 07. 2014. године.

71. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ПРОТИЋ МАРИНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Корица Марине, адвоката у Новом Саду, са даном 22. 08. 2014. године.

72. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЧАВИЋ АНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Купрес Слађане, адвоката у Новом Саду, са даном 06. 08. 2014. године.

73. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ГАРИЋ МИЛОШ, адвокатски приправник у Старој Пазови, на адвокатско-приправничкој вежби код Јовановић Зорана, адвоката у Старој Пазови, са даном 31. 08. 2014. године.

74. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ПИНТЕР ЈОВАН, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Милић Косте, адвоката у Новом Саду, са даном 29. 08. 2014. године.

75. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да БАШИЋ НАТАЛИЈИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на бављење адвокатуром због постављања на функцију Општинског јавног правобраниоца општине Пећинци, почев од 26. 06. 2014. године, док траје ова функција.

– Карановић Милица, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

76. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да МУЈОВИ МАЗЛАМУ, адвокату у Петроварадину, привремено престаје право на бављење адвокатуром због болести, почев од 11. 08. 2014. године.

– Мујови Емина, адвокат у Новом Саду се одређује за привременог заменика.

77. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ЛАЦКОВ СЛОБОДАНУ, адвокату у Панчеву, привремено престаје право на бављење адвокатуром због болести, почев од 05. 08. 2014. године.

– Стефанов Зоран, адвокат у Панчеву се одређује за привременог заменика.

78. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да МИЛИНКОВИЋ МИЛИЈАНИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 02. 07. 2014. до 01. 07. 2015. године.

– Гвозденовић Милица, адвокат у Новом Саду се одређује за привременог заменика.

79. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да КОЈИЋ МАШИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 30. 08. 2014. до 29. 08. 2015. године.

– Оберман Игор, адвокат у Новом Саду се одређује за привременог заменика.

80. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ШАКИЋ САНДРИ, адвокату у Старој Пазови, привремено престаје право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 06. 08. 2014. до 05. 08. 2015. године.

– Вујовић Драган, адвокат у Старој Пазови се одређује за привременог заменика.

81. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ИВИЋ ЈЕЛЕНИ, адвокатском приправнику у Ковиљу, привремено престаје право на обављање приправничке вежбе због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 31. 08. 2014. до 30. 08. 2015. године.

82. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да КАРАНОВИЋ БОСИЉКИ, адвокатском приправнику у Бачкој Паланци, привремено престаје право на обављање приправничке вежбе због боловања, почев од 10. 07. 2014. године.

83. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да СТЕПАНОВИЋ МАРИЈИ, адвокатском приправнику у Инђији, привремено престаје право на обављање приправничке вежбе због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 13. 05. 2014. до 01. 04. 2015. године.

84. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МАРИНКОВИЋ ЈЕЛЕНА, адвокат у Новом Саду, наставила са радом дана 06. 08. 2014. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због боловања.

– Антић Живка, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика.

85. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЉУБИЋ ТОДОРАН МАРИНЕЛА, адвокат у Панчеву, наставила са радом дана 28. 08. 2014. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због боловања.

– Милутиновић Бранислав, адвокат у Панчеву, разрешава се дужности привременог заменика.

86. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МАРЈАНОВИЋ СВЕТЛАНА, адвокат у Зрењанину, наставила са радом дана 19. 08. 2014. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због боловања.

– Мићковић Милорад, адвокат у Зрењанину, разрешава се дужности привременог заменика.

87. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СМИЕШКО КАРОЛИНА, адвокатски приправник у Бечеју, наставила са вежбом дана 25. 06. 2014. године, након што јој је привремено било престало право на обављање вежбе због боловања.

88. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЗАРИЈА АЛЕКСАНДАР, адвокатски приправник у Панчеву, наставио са вежбом дана 01. 08. 2014. године, након што му је привремено било престало право на обављање вежбе због стручног усавршавања у иностранству.

89. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Пајовић Итана, адвокат у Новом Саду, променила презиме, које сада гласи Пајовић Љиљак.

90. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Савић Јелена, адвокатски приправник у Новом Саду, променила презиме, које сада гласи Ивић.

91. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КОВАЧЕВИЋ ГОРДАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Ђурчић Драгослава, адвоката у Новом Саду дана 03. 07. 2014. године, те да исту наставља код Михајловић Мирјане, адвоката у Новом Саду, дана 04. 07. 2014. године.

92. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МАЈКИЋ МАРИЈАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Соро Сенише, адвоката у Новом Саду дана 06. 08. 2014. године, те да исту наставља код Соро Мирјане, адвоката у Новом Саду, дана 07. 08. 2014. године.

93. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ОБРАДОВИЋ ВЛАДИМИР, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Обрадовић Мирослава, адвоката у Новом Саду дана 06. 08. 2014. године, те да исту наставља код Копача Владимира, адвоката у Новом Саду, дана 07. 08. 2014. године.

94. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЦРЊАНСКИ ДРАГАН, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Трбук Зорана, адвоката у Новом Саду дана 24. 07. 2014. године, те да исту наставља код Амижић Радивоја, адвоката у Новом Саду, дана 25. 07. 2014. године.

95. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је САМАРЦИЋ ПЕТАР, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Корица Марине, адвоката у Новом Саду дана 25. 08. 2014. године, те да исту наставља код Купрес Слађане, адвоката у Новом Саду, дана 26. 08. 2014. године.

96. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАВЛОВИЋ БОБАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Травар Ристе, адвоката у Новом Саду дана 22. 08. 2014. године, те да исту наставља код Чекић Бранимира, адвоката у Новом Саду, дана 23. 08. 2014. године.

97. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЈАТОВИЋ МАРИЈАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Михајловић Мирјане, адвоката у Новом Саду дана 11. 08. 2014. године, те да исту наставља код Живанов Звездана, адвоката у Новом Саду, дана 12. 08. 2014. године.

98. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ТРИВУНОВИЋ БОШКО, адвокатски приправник у Футогу, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Блешкић Шпире, адвоката у Футогу дана 22. 08. 2014. године, те да исту наставља код Чекић Бранимира, адвоката у Новом Саду, дана 23. 08. 2014. године.

99. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЈОКИЋ МАРКО, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Селаковић Светлане,

адвоката у Новом Саду дана 31. 08. 2014. године, те да исту наставља код Лазих Јасне, адвоката у Новом Саду, дана 01. 09. 2014. године.

100. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАЋИ МАРИЈА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Селаковић Светлане, адвоката у Новом Саду дана 31. 08. 2014. године, те да исту наставља код Лазих Јасне, адвоката у Новом Саду, дана 01. 09. 2014. године.

101. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БУДОШАН ИВАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Селаковић Светлане, адвоката у Новом Саду дана 31. 08. 2014. године, те да исту наставља код Димитријевић Гавре, адвоката у Новом Саду, дана 01. 09. 2014. године.

102. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МОМИРОСКА ТАТЈАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Веселиновић Предрага, адвоката у Новом Саду дана 31. 08. 2014. године, те да исту наставља код Мумин Александра, адвоката у Новом Саду, дана 01. 09. 2014. године.

103. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је НЕМЧЕВ ЏИНИЋ ТАМАРА, адвокатски приправник у Бечеју, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Субаков В. Милоша, адвоката у Бечеју дана 26. 08. 2014. године, те да исту наставља код Купрес Слађане, адвоката у Новом Саду, дана 27. 08. 2014. године.

104. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да се Хаџи Борјановић Соња, адвокат у Новом Саду разрешава дужности преузиматеља адвокатске канцеларије Јовановић Гордане, адвоката у Новом Саду, на коју је постављена решењем број 25-29/13 од 31. 01. 2014. године.

– Купрес Слађана, адвокат у Новом Саду одређује за преузиматеља адвокатске канцеларије Јовановић Гордане, бившег адвоката у Новом Саду.

105. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ГАВРАНИЋ СЛОБОДАН, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг др Зорана Ђинђића бб, почев од 15. 08. 2014. године.

106. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СТАНИМИРОВ БОШКО, адвокат у Новом Кнежевцу, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ненада Валчева 7, почев од 01. 09. 2014. године.

107. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КРУНИЋ БРАНЕ, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 8, почев од 12. 07. 2014. године.

108. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ДРАГИЧЕВИЋ МИЛОРАД, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Владимира Назора 9, почев од 01. 09. 2014. године.

109. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВАСКОВИЋ ДАНКА, адвокат у Суботици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Владимира Назора 9, почев од 01. 09. 2014. године.

110. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЗИНДОВИЋ РАДОВАН, адвокат у Сомбору, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Доситеја Обрадовића 15, почев од 01. 08. 2014. године.

111. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је РАДУЛОВИЋ Ж. ДРАГАН, адвокат у Сремској Митровици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Вука Караџића 10/2, почев од 01. 08. 2014. године.

112. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СТОЈЧИЋ РАГАЈ ЉУБИЦА, адвокат у Сремској Митровици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Арсенија Чарнојевића 10, почев од 04. 08. 2014. године.

113. Узима се на знање да је СРЕТЕНОВИЋ МИЛУТИН, адвокат у Сремској Митровици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Вука Караџића 10/2, почев од 15. 08. 2014. године.

114. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАЈОВИЋ КУТУЗОВ ТИЈАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Народног фронта 38, почев од 01. 08. 2014. године.

115. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПОПИВОДА ДУЊА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Трг незнаног јунака 4/1, стан 2, почев од 01. 07. 2014. године.

116. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПОПИВОДА СЛАВКО, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг незнаног јунака 4/1, стан 2, почев од 01. 07. 2014. године.

117. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ГАВРАНЧИЋ ВАЊА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Трг незнаног јунака 4/1, стан 2, почев од 01. 07. 2014. године.

118. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВРАЊЕШ СТАПАРСКИ ДУШАНКА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Трг Ференца Фехера 8/5, почев од 01. 07. 2014. године.

119. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЗРНИЋ НЕНАД, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Народног фронта 28, почев од 07. 07. 2014. године.

120. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВУЈОВИЋ ВЛАДИМИР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ловћенска 10/5, почев од 01. 07. 2014. године.

121. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КУБИЊЕЦ др ЈАНКО, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Народних хероја 5, почев од 18. 08. 2014. године.

122. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПРОДИЋ ГОРАН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 10/1, стан 3, почев од 15. 08. 2014. године.

123. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је САРИЋ БОРИС, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 10/1, стан 3, почев од 15. 08. 2014. године.

124. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је САРИЋ БИЉАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 10/1, стан 3, почев од 15. 08. 2014. године.

Управни одбор

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Издази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са знаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 31. августа 2014. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2014.